

Utlåtande 2003:24 RI (Dnr 305-1822/2002)

Företagsplats Stockholm – uppföljning av Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Redovisningen av näringslivsnämndens uppföljning av Företagsplats Stockholm godkänns.
2. Kommunfullmäktige återkommer i samband med budgeten för 2004 med direktiv till näringslivsnämnden för framtagandet av ett nytt näringslivspolitiskt program.

Föredragande borgarrådet Annika Billström anför följande.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog våren 2000 Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet, Företagsplats Stockholm. Samtidigt gavs näringslivsnämnden i uppdrag att samordna arbetet.

I budgeten för 2002 fick näringslivsnämnden i uppdrag att utvärdera programmet.

Näringslivsnämnden har redovisat uppföljningen av programmet i en rapport – *bilaga*. Näringslivsnämndens utvärdering av programmet är därmed avslutad.

Remissvar

För inhämtande av synpunkter har ärendet och utvärderingen remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret har avgivit remissvar och anser att denna typ av program måste revideras med viss regelbundenhet, varför näringslivsnämnden bör ges i uppdrag att i nära samverkan med kommunstyrelsen revidera programmet Företagsplats Stockholm under 2003.

Mina synpunkter

Det näringslivspolitiska program som har utvärderats vilar självfallet i grunden på den förra majoritetens politik och inriktning. Av detta följer naturligt att själva utvärderingen också söker stöd i den gångna periodens inriktning av politiken. Jag vill dock framhålla att de näringslivspolitiska skiljelinjerna inte är så markanta i alla avseenden i motsats till vad som ofta gör sig gällande inom andra politikområden.

Det näringslivspolitiska programmet är ett viktigt verktyg för att implementera stadens vilja och ambition att förbättra situationen för Stockholms näringsliv och företagande. En genomarbetad strategi inom detta område utgör grunden för att skapa bättre förutsättningar för den framtida tillväxten och för att befästa Stockholms roll som tillväxtmotor. I förlängningen handlar det om att skapa förutsättningar för att Stockholm med omnejd ska bli Europas mest spännande region.

Jag delar därför stadsledningskontorets synpunkter vad gäller nödvändigheten av att revidera programmet, även om jag anför också andra skäl härför. Jag anser att programmet har en utvecklingspotential som måste utnyttjas. Det är viktigt att se över programmet också mot bakgrund av den nya majoritetens ambitioner rörande utvecklingen av Stockholms stad till gagn för stockholmarna.

Jag föreslår därför att kommunstyrelsen återkommer med ett uppdrag till näringslivsnämnden i syfte att arbeta fram ett förnyat näringslivsprogram som är mer anpassat till den nya majoritetens ambitioner de kommande åren. Som underlag för översynen bör breda kontakter tas med företagare och andra aktörer för att tydligare klargöra vilken roll Stockholms stad kan spela för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för stadens näringsliv.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Redovisningen av näringslivsnämndens uppföljning av Företagsplats Stockholm godkänns.
2. Därutöver anför följande.

Drygt hundra dagar har passerat sedan en socialdemokratiskt ledd vänstermajoritet tog över styret i Stockholm. Sällan har en ny majoritet tagit över med så goda förutsättningar. Stadens finanser var i ordning och skulderna betalda. Socialbidragsberoendet har minskat med nära 50 procent, ytterligare 20 000 människor kan nu försörja sig och sin familj. Arbetslösheten har minskat med 40 procent. Inte på 25 år har bostadsbyggandet varit så omfattande som 2002.

En viktig förklaring till de föregående fyra framgångsrika åren var den dåvarande majoritetens konsekventa arbete för att stärka och utveckla Stockholms näringslivsklimat och den starka ekonomiska utveckling detta bidragit till.

Dessvärre har den nya majoriteten förvaltat arvet illa. En mängd tillväxtfientliga beslut har redan fattats samtidigt som andra förbereds. Samtidigt som viktiga reformer för framtiden förhalas eller glöms bort. Här är bara några av de beslut och förslag som allvarligt hotar näringslivsklimatet i Stockholm.

1. Skattechocken

Stockholmarnas skatter har chockhöjts av den nya majoriteten i stadshuset och kolegorna i landstinget. Och detta sker från en redan alltför hög nivå. Stockholmarnas hushållsekonomi försämras och företagen förlorar möjliga kunder. Högre skatter leder till färre jobb, vilket i sin tur leder till färre skattebetalare. Under den borgerliga ledningen satsade staden på att få människor att gå från bidrag till arbete. Nu väljer socialdemokraterna att driva människor tillbaka in i bidragsberoende.

Tillväxten i Stockholm hämmas också av regeringens stockholmsfientliga politik. Under år 2003 kommer Stockholms stad betala ca 4 miljarder kronor till verksamhet i andra kommuner, detta motsvarar drygt 5000 kr per stockholmare. Redan i år motsvarar de 4 miljarderna som Stockholm betalar till andra kommuner i landet närmare 3 skattekrönor (ca 2,80). Trots detta vill och vågar inte den nya majoriteten ta strid för stockholmarna gentemot partikamraterna i Rosenbad.

2. Tvärstopp för nya vägbyggen

I valrörelsen tog Annika Billström och moderaternas gruppleddare Kristina Axén Olin varandra i hand på att trafikfrågorna skulle göras upp över blockgränserna. Men när makten var inom räckhåll glömdes det handslaget bort lika snabbt som löftet om att inte införa trängselavgifter.

Nu styr socialdemokraterna tillsammans med mp och v, två öppet trafik och tillväxtfientliga partier. Utöver att arbetet med förbättrad infrastruktur i huvudstaden gått i stå, har den nya koalitionen även antagit ett miljöprogram med en klar trafik- och tillväxtfientlig profil. Programmet kommer få långtgående konsekvenser då en lång rad hinder sätts upp för bostadsbyggande, energianvändning och trafik.

3. Bostadsbyggandet har havererat - 12 500 bostäder stoppade

Sedan vänstermajoriteten tog över i Stockholm har de hunnit stoppa över 12 000 bostäder. Socialdemokraternas löfte om 20 000 nya bostäder känns allt mer falskt och avlägset.

4. Trängselavgifter

Trängselavgifterna är kanske det främsta exemplet på den tillväxtfientliga politiken. För att företag ska vilja och kunna etablera sig i Stockholm behövs nya kringfartsleder. En västerled och en österled skulle kunna leda bilar och lastbilar runt staden och lösa många av problemen i trafiken. Men istället för att lösa dessa strategiska frågor så går Annika Billström i bräsch för ytterligare avgifter på trafiken.

Att tro att det går att lösa Stockholms trafikproblem genom miljöstyrande bilavgifter tyder på en dålig uppfattning om såväl hur vanliga familjer i Stockholm lever idag som i vilken konkurrens vi lever med övriga Europa om företagsetableringar och jobb.

5. Stänga Bromma

Nuvarande avtal mellan Stockholm och staten om flygverksamheten på Bromma löper till 2011. Trots detta vill socialdemokraterna bryta avtalet. Att Stockholm har en citynära flygplats är en konkurrensfördel i förhållande till andra större städer. Ett samstämmigt näringsliv anser att Bromma flygplats är omistligt i sin funktion som citynära flygplats. Hotet om en snabb stängning visar att Stockholms stad inte längre lyssnar på företagen och att tillväxtskapande faktorer inte längre prioriteras.

6. Återkommunalisering

Under de gångna fyra åren har en lång rad verksamheter lagts ut på enskilt drivna företag genom upphandling och pengsystem. Många nya företag har startats för att driva verksamhet som tidigare var kommunal. Det handlar exempelvis om svenska för invandrare, äldreomsorg, introduktion av flyktingar, förskolor, hemtjänst, skolor osv. En positiv dynamik och tillväxt har skapats genom den entreprenörsanda som upphandlingarna av kommunal verksamhet utgjort grunden för. Många nya småföretag har bildats. Nu ser vi hur enskilt drivna verksamheter återkommunaliseras genom att utredningsuppdrag omintetgör nya upphandlingar. Vänstermajoritetens dogmatiskt negativa inställning till privata utförare av skattefinansierad verksamhet tvingar många små företag till nedläggning. Detta är och sorgligt.

Sammantaget leder den nya majoritetens förslag till att företagsklimatet riskerar att bli bistert. Trenden att andra regioner växer ifrån Stockholm kommer att förstärkas när

majoriteten med öppna ögon fattar beslut som är negativa för företagare och företagande. När tillväxten hämmas får det till slut allvarliga konsekvenser för finansieringen av skola, äldreomsorg och annan betydelsefull verksamhet i staden. I slutänden blir det de mest utsatta stockholmarna, uteliggare, socialbidragsberoende, ensamstående föräldrar och pensionärer med låg pension som kommer att få betala för den nya majoritetens tillväxtfientliga politik.

Som borgarrådet själv skriver i ärendet vilar det näringslivspolitiska program som har utvärderats "på den förra majoritetens politik och inriktning". Den framgångsrika politiken med ett växande Stockholm ska nu "revideras". Vi kan bara hoppas att så sker med fokus på tillväxt och företagande och inte bara för att tillmötesgå tillväxt- och stockholmsfientliga krav från koalitionspartier och partikamrater i Stockholms stadshus och i Rosenbad.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Redovisningen av näringslivsnämndens uppföljning av Företagsplats Stockholm godkänns.
2. Kommunfullmäktige återkommer i samband med budgeten för 2004 med direktiv till näringslivsnämnden för framtagandet av ett nytt näringslivspolitiskt program.

Stockholm den 19 mars 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Kristina Alvendal* (alla m) och *Ann-Katrin Åslund* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (m) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Redovisningen av näringslivsnämndens uppföljning av Företagsplats Stockholm godkänns.
2. Därutöver anføres följande

Det lokala näringslivet, små och stora företagare som i huvudsak verkar inom en eller ett par stadsdelsnämndsområden i staden, behöver ett väl utvecklat samarbete med stadsdelsnämnderna.

Att staden verkar för ett bra näringsklimat i staden har betydelse för tillväxten i hela Sverige. Olika aktiviteter de senaste åren har pekat just på Stockholms betydelse som tillväxtmotor. Men det lokala tillväxtklimatet behöver också uppmärksammas. Här måste ett samarbete utvecklas mellan näringslivsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Det brottsförebyggande arbetet som sker i vissa stadsdelsnämnder inrymmer ofta ett bra samarbete mellan stadsdelsnämnden, Polisen och det lokala näringslivet. På samma sätt kan lokalt näringslivspolitiskt samarbete utvecklas mellan företag och stadsdelsnämnd liksom med andra aktörer som har betydelse för tillväxt och sysselsättning

ÄRENDET

Kommunfullmäktige antog våren 2000 Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm – samt gav näringslivsnämnden i uppdrag att samordna arbetet. Näringslivsprogrammet skall genomsyra stadens alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att de näringspolitiska uppgifterna fullföljs.

Näringslivsprogrammet har utformats som en plan för hur staden – i samarbete med näringslivet, offentliga aktörer och grannkommuner kan förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm. Totalt innehåller programmet ett 50-tal uppdrag. De spänner över områdena; service, infrastruktur, upphandling och marknadsföring.

Näringslivskontoret har fått i uppdrag att följa upp Stockholms stads program till stöd för näringslivsutveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm och rapportera till kommunfullmäktige. I rapporten redovisar näringslivsnämnden vilket genomslag de näringspolitiska insatserna fått i stadens dagliga arbete.

Näringslivsnämnden beslutade den 19 februari 2002 att

1. godkänna anmälan av rapporten Uppföljning av Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm,
2. överlämna rapporten till kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av *Claes-Göran Jacobson m.fl.* (v) med förslag till beslut enligt följande.

Näringslivsnämnden beslutar att lämna rapporten utan eget ställningstagande.

Näringslivskontorets tjänsteutlåtande av den 19 februari 2002 är av följande lydelse.

Sammanfattning

Våren 2000 antog kommunfullmäktige Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet - Företagsplats Stockholm - samt gav näringslivskontoret i uppdrag att samordna arbetet. Näringslivsprogrammet ska genomsyra stadens alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och

dens alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att de näringspolitiska uppgifterna fullföljs.

Varje kommun och region i Stockholms omvärld - såväl nationellt som internationellt - har någon form av näringslivsprogram. Inriktning och ambitioner varierar. I skenet av den alltmer platsbundna fokuseringen är det naturligt att varje plats utarbetar sin egen strategi för näringslivsbefrämjande insatser. Konkurrenten om investeringar, besökare och potentiella boende gör att hela Europa idag är mitt uppe i en omvandlingsprocess med lokala/regionala förtecken och där kommunala näringslivsprogram håller på att professionaliseras. Stockholm är här inget undantag.

Det övergripande målet för stadens näringspolitik har fastställts i följande tre prioriterade inriktningar. Skapa goda förutsättningar för att:

- driva företag
- lokalisera företag
- starta företag.

Näringslivsprogrammet har utformats som en plan för hur staden - i samarbete näringslivet, offentliga aktörer och grannkommuner kan förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm. Allt som allt innehåller programmet ett 50-tal uppdrag. Det spänner över områdena; service, infrastruktur, upphandling och marknadsföring.

Efter knappt två års arbete med programmet redovisar näringslivskontoret härmed vilket genomslag de näringspolitiska insatserna fått i stadens dagliga arbete. Rapporten är upplagd så att den följer programmet uppdrag för uppdrag. Under resans gång har några av uppdragen av naturliga skäl ändrat karaktär. Detta har inneburit att vissa uppdrag som exempelvis Medverka till att en ny flygplats etableras i regionen delvis fått en annan innebörd. Vissa andra skrivningar i programmet är i dagsläget inte heller helt aktuella.

Kontoret föreslår mot denna bakgrund att näringslivsnämnden beslutar att godkänna anmälan av rapporten Uppföljning av Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm och att överlämna rapporten till kommunfullmäktige.

Ärendet

Näringslivskontoret har fått i uppdrag att följa upp Stockholms stads program till stöd för näringslivsutveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm. Näringslivsnämnden ska senast den 1 juni 2002 lämna en avstämning av det näringslivspolitiska programmet till kommunfullmäktige.

Bakgrund

Våren 2000 antog kommunfullmäktige Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm – samt gav näringslivskontoret i uppdrag att samordna arbetet. Näringslivsprogrammet genomsyrar stadens alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och

alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att de näringspolitiska uppgifterna fullföljs.

Näringslivsprogrammet har utformats som en plan för hur staden – i samarbete näringslivet, offentliga aktörer och grannkommuner kan förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm. Allt som allt innehåller programmet ett 50-tal uppdrag. Det spänner över områdena; service, infrastruktur, upphandling och marknadsföring.

Efter knappt två års arbete med programmet redovisar näringslivskontoret härmed vilket genomslag de näringspolitiska insatserna fått i stadens dagliga arbete. Rapporten är upplagd så att den följer programmet uppdrag för uppdrag (se bifogad uppföljning).

Förvaltningens förslag

Efter knappt två års arbete med programmet redovisar näringslivskontoret härmed vilket genomslag de näringspolitiska insatserna fått i stadens dagliga arbete. Rapporten är upplagd så att den följer programmet uppdrag för uppdrag. Under resans gång har några av uppdragen av naturliga skäl ändrat karaktär. Detta har inneburit att vissa uppdrag som exempelvis Medverka till att en ny flygplats etableras i regionen delvis fått en annan innebörd. Vissa andra skrivningar i programmet är i dagsläget inte heller helt aktuella.

Kontoret föreslår mot denna bakgrund att näringslivsnämnden beslutar att godkänna anmälan av rapporten Uppföljning av Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm och att överlämna rapporten till kommunfullmäktige.

REMISSER

För inhämtande av synpunkter har ärendet remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 juni 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar näringslivsnämndens uppfattning att utvecklingen i Stockholm varit starkt positiv de senaste åren. Enligt kontoret beror detta på en rad framsynta åtgärder, vilka tillsammans bidragit till förbättrade förutsättningar för näringslivet i Stockholm.

Den positiva utvecklingen i Stockholm har medfört många nya företag, en betydande andel småföretag, och en rad stora företagsetableringar. Resultatet är en starkare ekonomisk tillväxt samt färre arbetslösa och socialbidragstagare.

Stadsledningskontoret instämmer i näringslivsnämndens analys att bilden av Stockholm i första hand skapas i de vardagliga kontakter företagen har med staden. Det är därför viktigt att alla stadens nämnder och bolag fortsätter att utveckla arbetet

med näringslivsfrågor, främst då med inriktning på service och tillgänglighet. Det är viktigt att näringslivsnämnden i detta arbete är stödjande, rådgivande och pådrivande i nämndernas arbete med näringslivsfrågor. Stadsledningskontoret anser att näringslivsnämnden måste ta ett större ansvar vad det gäller utvecklandet av näringslivsarbetet i stadens nämnder.

Kontoret anser att denna typ av program måste revideras med viss regelbundenhet, varför näringslivsnämnden bör ges i uppdrag att i nära samverkan med kommunstyrelsen revidera programmet under 2003. Vid omarbetning av programmet anser också stadsledningskontoret att samarbete måste ske med näringslivet.

**UPPFÖLJNING AV
FÖRETAGSPLATS
STOCKHOLM**

- **Ett konkurrenskraftigt företagsklimat**

**Stockholms Näringslivskontor
Januari 2002**

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning
2. Varför behövs ett kommunalt program för näringslivets utveckling?
3. Stadens mål för näringspolitiken
4. Företagsplats Stockholm – en nulägesbeskrivning
5. Stadens roll i näringspolitiken
6. Stadens näringspolitiska uppgifter
  - 6.1. Service
  - 6.2. Infrastruktur
    - 6.2.1. Transportsystem
    - 6.2.2. Utbildning och forskning
    - 6.2.3. Informationsteknik
    - 6.2.4. Livsmiljö
  - 6.3. Upphandling i konkurrens
  - 6.4. Marknadsföring
7. Stadens näringspolitiska organisation

”Ekonomisk tillväxt är en grundförutsättning för att öka välbefindandet i Stockholm. Genom ekonomisk tillväxt skapas de resurser som krävs för att förbättra medborgarnas materiella välbefindande. Hög ekonomisk tillväxt och hög sysselsättning ökar också skatteunderlaget, vilket skapar utrymme för angelägna offentliga initiativ utan att öka skatteuttaget. För att värna medborgarnas välbefindande måste tillväxtens främsta drivkraft - näringslivet - vårdas.”

Källa: Företagsplats Stockholm – Ett konkurrenskraftigt företagsklimat, Stockholms stad, 2000.

1. Sammanfattning

Våren 2000 antog kommunfullmäktige Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm – samt gav näringslivskontoret i uppdrag att samordna arbetet. Näringslivsprogrammet ska genomsyra stadens alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att de näringspolitiska uppgifterna fullföljs.

Varje kommun och region i Stockholms omvärld - såväl nationellt som internationellt – har någon form av näringslivsprogram. Inriktning och ambitioner varierar. I skenet av den alltmer platsbundna fokuseringen är det naturligt att varje plats utarbetar sin egen strategi för näringslivsbefrämjande insatser. Konkurrensen om investeringar, besökare och potentiella boende gör att hela Europa idag är mitt uppe i en omvandlingsprocess med lokala/regionala förtecken och där kommunala näringslivsprogram håller på att professionaliseras. Stockholm är här inget undantag.

Det övergripande målet för stadens näringspolitik har fastställts i följande tre prioriterade inriktningar. Skapa goda förutsättningar för att:

- driva företag
- lokalisera företag
- starta företag.

Näringslivsprogrammet har utformats som en plan för hur staden – i samarbete med näringslivet, offentliga aktörer och grannkommuner kan förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm. Allt som allt innehåller programmet ett 50-tal uppdrag. Det spänner över områdena; service, infrastruktur, upphandling och marknadsföring.

Efter knappt två års arbete med programmet redovisar näringslivskontoret härmed vilket genomslag de näringspolitiska insatserna fått i stadens dagliga arbete. Rapporten är upplagd så att den följer programmet uppdrag för uppdrag. Under resans gång har några av uppdragen av naturliga skäl ändrat karaktär. Detta har inneburit att vissa uppdrag som exempelvis *Medverka till att en ny flygplats etableras i regionen* delvis fått en annan innebörd. Vissa andra skrivningar i programmet är i dagsläget inte heller helt aktuella.

Har ni några frågor eller vill veta mer om Stockholms stads näringslivsarbete kan ni vända er till näringslivskontoret: 08/508 28000, eller info@snk.stockholm.se. Ni kan också besöka www.stockholm.se

Uppföljning av Företagsplats Stockholm

Våren 2000 antog kommunfullmäktige Stockholms stads program till stöd för näringslivets utveckling på 2000-talet – Företagsplats Stockholm – samt gav näringslivskontoret i uppdrag att samordna arbetet. Näringslivsprogrammet genomsyrar stadens alla verksamheter, vilket innebär att samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att de näringspolitiska uppgifterna fullföljs.

2. Varför behövs ett kommunalt program för näringslivets utveckling?

Stockholms Stads näringspolitiska program antogs av kommunfullmäktige den 10 april 2000. Programmet - kallat "Företagsplats Stockholm" - inleds med konstaterandet att "ekonomisk tillväxt är en grundförutsättning för att öka välbefindandet i Stockholm". Tillväxten skapar bl a utrymme för angelägna offentliga initiativ utan att för den skull öka skatteuttaget.

Stockholm har sedan dess presterat en av de allra högsta ökningarna i Europa när det gäller utvecklingen av lönesumman. Ökningen i Stockholm av företagens samlade lönesumma låg på historiskt höga 10%.

Källa: Temaplan, 2001.

Varje kommun och region i Stockholms omvärld - såväl nationellt som internationellt - har någon form av näringslivsprogram. Inriktning och ambitioner varierar. Faktum kvarstår dock att kommuners och regioners ansträngningar att öka sin attraktivitet för investeringar, boende och besökare oavbrutet ökar i takt med internationaliseringen. Nationsgränserna spelar allt mindre roll i Europa. Regler och valutor harmoniseras och istället för de alltmer fiktiva nationella gränserna framstår de lokala/regionala investeringsförutsättningarna som det avgörande. Det platsen i sig kan leverera bestämmer den potentiella investerarens val.

2000 blev ett all-time high för inward investments till Stockholm

Källa: Business Arena Stockholm, 2001.

I skenet av den alltmer platsbundna fokuseringen är det naturligt att varje plats utarbetar sin egen strategi för näringslivsbefrämjande insatser. Konkurrensen om investeringar, besökare och potentiella boende gör att hela Europa idag är mitt uppe i en omvandlingsprocess med lokala/regionala förtecken och där kommunala näringslivsprogram håller på att professionaliseras. Stockholm är här inget undantag.

Stockholm har under de senaste två åren positivt uppmärksamats i internationell press på ett sätt som saknar motstycke.

Kommunala näringspolitiska program kan se mycket olika ut. Den minsta gemensamma nämnaren är att identifiera ett antal röda trådar som kan flätas samman i värdeförädlade erbjudanden. Helst ska erbjudandena också ha en unik ställning i ett omvärldsperspektiv. I "Företagsplats Stockholm" finns några sådana röda trådar. Dessa anges i det följande avsnittet.

3. Stadens mål för näringspolitiken

Det övergripande målet för stadens näringspolitik har fastställts i följande tre prioriterade inriktningar. Skapa goda förutsättningar för att:

- driva företag
- lokalisera företag
- starta företag.

Den internationella ambitionen har preciserats på så sätt att Stockholm ”inom tio år ska vara en av Europas bästa städer på dessa områden”.

Stockholms position kan mätas i många olika dimensioner och med många olika källor som referenspunkt. Om en av de mest citerade källorna används så rankas Stockholm klart bättre år 2001 jämfört med år 2000. Som kriterium har valts frågan om bästa plats att lokalisera företag till såsom det uppfattas av företagsledare (VD och motsvarande nivå) i 500 euro-peiska företag. Resultatet visar då att Stockholm hamnar på en 15:e plats (2001) jämfört med 17:e plats (2000). Som jämförelsebas kan nämnas att Stockholm låg på en 19:e plats år 1990. Källa: European Cities Monitor 2001, Healey & Baker.

Resultat visar samtidigt att Stockholm fortfarande har en bit kvar till den höga ambitionen i det näringspolitiska programmet. All erfarenhet visar att positionsframflyttningar av den art det handlar om här kräver systematiskt arbete och att den tar tid. Normalt brukar man tala om decennielånga ledtider. Den relativt korta tidsperiod som det näringspolitiska programmet har omfattat visar dock på att Stockholms insatser har uppmärksammats och uppskattats.

Insatserna att fungera som en ledande plats beträffande ”att driva företag” och ”att starta företag” har uppmärksammats via bl a EU-kommissionen som år 2000 tilldelade Stockholm belöningen ”Region of Excellence”. Det som belöningen skjuter in sig på är den höga innovationstakten och nyföretagandet i staden.

Det är drygt två år sedan näringslivsprogrammet antogs. Under resans gång har några av uppdragen i programmet av naturliga skäl ändrat karaktär. Detta har inneburit att vissa uppdrag som t ex: *Medverka till att en ny flygplats etableras i regionen* fått en annan innebörd. Vissa andra skrivningar i programmet är i dagsläget inte heller helt aktuella.

4. Företagsplats Stockholm – en nulägesbeskrivning

Stadens näringsliv uppvisar idag en imponerande styrka inom områden som IT, bio- och miljöteknik och bank och finans. Stockholmsregionen framhålls ofta som Sveriges tillväxtmotor. Det är här mer än hälften av landets tillväxt produceras. Det är också i

denna region utländska företag i första hand etablerar sig. Mycket talar för att Stockholmsregionen kommer att få ännu större betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Sverige tack vare internationaliseringen.

Den privata sektorn växer, i synnerhet den kunskaps- och tjänsteintensiva delen, vilken präglas av stor mångfald och en hög grad av internationella kontakter och långtgående specialisering. Stockholm är också Sveriges enda sammanhållna marknad som är tillräckligt stor som "testbed" och lansering av nya produkter och tjänster.

I en jämförelse med andra svenska städer är det bara Stockholm som hävdar sig i ett internationellt perspektiv. Stockholm kommer återigen på första plats bland de nordiska huvudstäderna när internationella företagsledare rangordnar de viktigaste affärstäderna i Healey & Bakers årliga undersökning *European Cities Monitor*. Stockholm står sig även bra i ett europeiskt perspektiv och har under 2001 klättrat till 15:e plats (se sid 9).

Stockholms företag – storlek och struktur

Stockholms näringsliv är dynamiskt, främst tack vare mängden egna företagare. Stockholm har också den högsta noteringen av tillväxtföretag. Detta är en viktig tillväxtresurs i framtiden. Att fler än en tredjedel av alla *Gaseller*¹ finns i Stockholmsregionen är inte så märkligt. 1,8 miljoner människor förmår helt enkelt föda fler Gaseller än Gotlands 57 000 invånare. Faktum är ändå att Stockholms län föder fler Gaseller per invånare än något annat län. Och koncentrationen tilltar. I fjol fanns det 25 Gaseller på 100 000 stockholmare. I år har siffran stigit till nära 30. Flera län når inte ens upp till tio Gaseller per 100 000 invånare (se tabell på nästa sida).

Frånsett idoga smålänningar, dock ej kalmariterna, är Gasellerna koncentrerade till de tre storstadsregionerna kring Stockholm, Malmö och Göteborg som är hem för nästan två av tre Gaseller.

---

¹ Ett Gasellföretag

...har offentliggjort minst fyra årsredovisningar.

...har minst 10 anställda.

...har en omsättning som överstiger 10 Mkr.

...har de senaste tre åren kontinuerligt ökat omsättningen år från år.

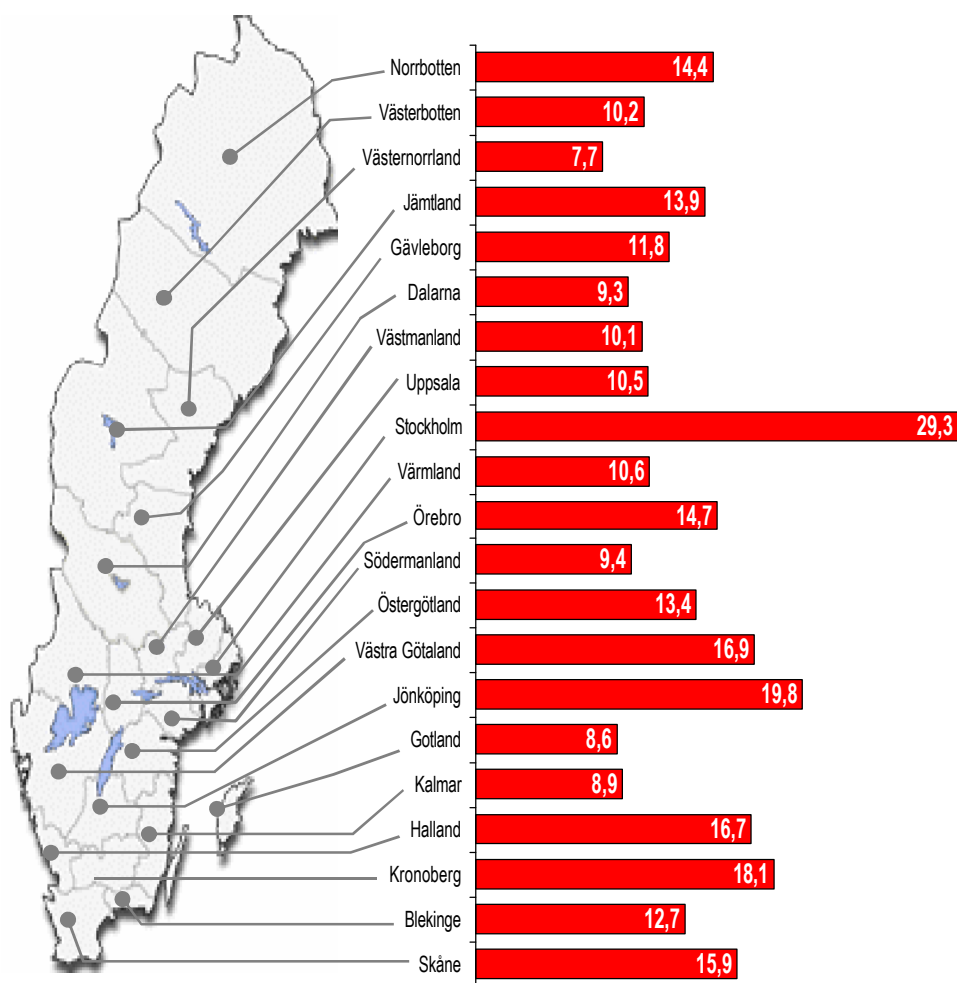
...har under samma period minst fördubblat sin omsättning.

...har ett samlat rörelseresultat för de fyra räkenskapsåren som är positivt.

Dessutom ska tillväxten i allt väsentligt ha skett organiskt, inte genom förvärv eller bokföringsteknik. Ett Gasellföretag ska också ha sunda finanser.

Källa: Dagens Industri, 2001-12-10.

Antal Gaseller per 100 000 invånare. Stockholm ligger i topp! Källa Dagens Industri, 2001-12-10.

Stockholm har dessutom ett modernt näringsliv med länens högsta andel sysselsatta i tjänstesektorn, som är den trendmässigt mest expansiva sektorn i Sverige. Företagsomsättningen är också den högsta i Sverige, nya företag tillkommer och gamla försvinner i ett högt tempo. Den höga omsättningen är ett tecken på att det experimenteras med olika affärsidéer i Stockholms län.

Stockholmsregionen har ett privat näringsliv bestående av små, medelstora och stora företag inom nästan alla branscher. Sammanlagt finns i Stockholmsregionen ca 274 500 företag varav ca 145 000 företag i Stockholms kommun.

Källa: Patent- och registreringsverket, 2001.

Stockholms län är bäst i landet inom avreglering/privatisering. Länet domineras inte av en stor offentlig sektor, utan har gott om privata företag. Statistiken visar att den privata sektorns andel av den totala sysselsättningen är större i Stockholm jämfört med andra län. Andelen privata entreprenader i de kommunala verksamheterna är också högst i landet. Att Stockholms län lyckats så pass bra inom avreglering/privatisering innebär att konkurrenssituationen har förbättrats under senare år. Det innebär att valmöjligheterna är rika för kunderna.

Sysselsättningen inom den privata sektorn har under de senaste fem åren vuxit med 29,3 procent i Stockholmsregionen, vilket ska jämföras med 12,3 procent för övriga landet.

Källa: SCB, Temaplan, 2001.

Ny teknik är en av Stockholms främsta sidor. Andelen sysselsatta inom informations- och kommunikationssektorn är högst i landet, nästan dubbelt så hög som medellänets andel. Det är också anmärkningsvärt att Stockholm nu ligger högst i Europa. Framförallt är det Internet-användandet och näthandlandet hos länets invånare som ligger i världstopp (78 procent av invånarna har tillgång till Internet²). Allt fler av länets invånare utnyttjar e-handel. Förutom dessa variabler är Stockholm också ett starkt län inom forskning och utveckling av nya produkter. Antalet patentansökningar per invånare är idag högst i landet, vilket förstärker intrycket av att företagen är teknikinriktade. Gott om företag i de expansiva informations- och kommunikationssektorerna skapar goda tillväxtförutsättningar, och det är positivt att länets invånare är öppna för att pröva nya sätt att köpa varor och tjänster. Många patentansökningar visar dessutom på länets innovationskraft. I Stockholm tas det årligen in 150 patentansökningar. Det innebär konkurrens om de högutbildade personerna och de kunskapsintensiva jobben. Andelen högutbildade personer i befolkningen, humankapitalavkastningen och andelen kvalificerade jobb är högst i landet. Fördelarna med att ligga i topp inom kunskapsområdet är stora. Det ger goda förutsättningar för snabb teknikutveckling och underlättar etablering och expansion hos kunskapsintensiva företag. Utbudet av högre akademiska utbildningar är mångfacetterat i Stockholm.

Utvecklingstendenser – företagstillväxt och tillbakagång

Under 1990-talet återfinns de växande företagen i Stockholms stad främst inom den kunskapsintensiva varu- och tjänsteproduktionen. Branscher som haft en betydande tillväxt i lönebetalningsförmåga under 90-talet är finansiell verksamhet, datakonsulter, kemisk och läkemedelsindustri och sk företagstjänster. Även nyföretagandet har varit

---

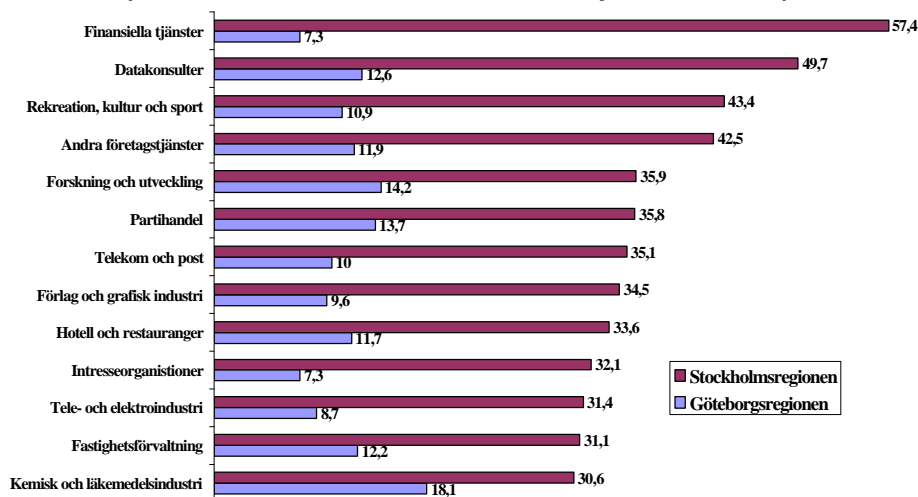
² Åldersgruppen 16-79 år. Källa: FSI, Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier, sept 2001.

betyddigt högre i staden än i övriga Sverige. Småföretagen med högst nio anställda har haft den starkaste antalsmässiga ökningen sedan 1998. Under hösten 2001 har emellertid den ekonomiska utvecklingen visat klara tecken på avmattning. Nedgången i den internationella konjunkturen liksom i den svenska har fortsatt. Det är i dagsläget svårt att säga hur detta påverkar Stockholm och när en vändning kommer. Av tradition brukar dock Stockholm klara konjunkturedgångar bättre än andra platser tack vare ett diversifierat näringsliv.

Nyföretagandet i Stockholm har varit explosivt under senare delen av 90-talet. Under perioden 1998-2000 registrerades sammanlagt över 32 000 nya företag i Stockholms stad. Nyföretagandet har successivt ökat från ca 10 000 nya företag åren 1998 och 1999 till över 12 000 år 2000. Ca 19 000 av de nya företagen var aktiebolag och andra bolag.

Branscher med storstadsfördelar 2000

(Andelar av hela landets lönesumma i respektive bransch)

Källa: SCB och Temaplan

Analysunderlag: SNK 2001:3, 29 november 2001, 1337, OH bild nr 61

Temaplan

STOCKHOLM
STAD
Stockholms
Näringslivskontor

Andelen sysselsatta i import- och exportföretag är högst av alla län och visar på närvaron av många företag med internationella kontakter. Den internationella handelns andel av näringslivets omsättning i Stockholms län är också stor. (här ser vi dels till importen och exporten av varor, och dels till exporten av tjänster och varor). Totalt sett rankas Stockholm högt när det gäller att dra till sig utländska investeringar och Stockholm fungerar som en internationell gateway för investerare.

I Stockholms län arbetar 70 procent av de privatanställda i import eller exportföretag. 28 procent av näringslivets omsättning är varuexport/import och 21 procent av de privatanställda arbetar i utlandsägda företag.
Källa: SCBs företagsregister CFAR 2000-2001.

Stockholms attraktivitet för företag – styrkor och svagheter

Stockholm som företagsplats har både starka och svaga sidor. Huvudstadsfunktionen kvarstår alltjämt som en styrka i en nationell jämförelse. Som huvudstad utgör Stockholm knutpunkten i landet för ledande verksamheter inom politik och förvaltning. Stockholm är dessutom Sveriges och Östersjöregionens finansiella centrum. Många utländska företag har därför lokaliserat sina huvudkontor till Stockholm. Stockholm håller alltmer på att utveckla sig till den självklara staden för utländska placerare när de tittar på Östersjöregionen.

De sammantaget bästa städerna att etablera företag i:

Stad	Plats 2001	Plats 2000
London	1	1
Paris	2	2
Frankfurt	3	3
Bryssel	4	5
Amsterdam	5	4
Barcelona	6	6
Zürich	7	9
Madrid	8	7
Berlin	9	11
München	10	10
Milano	11	8
Genève	12	16
Dublin	13	12
Manchester	14	13
Stockholm	15	17
Lissabon	16	15
Düsseldorf	17	14
Hamburg	18	20
Glasgow	19	19
Lyon	20	18
Prag	21	21
Budapest	22	24
Wien	23	26

Köpenhamn	24	22
Rom	25	25
Helsingfors	26	28
Warszawa	27	23
Oslo	28	27
Aten	29	29
Moskva	30	30

Källa: European Cities Monitor 2001, Healey & Baker

Men Stockholm har även svagheter i en internationell jämförelse som företagsstad. Närheten till kunder är en viktig produktionsförutsättning för företagen och de jämförelsevis stora avstånden till marknaderna i Europa innebär en svaghet för Stockholm. Detta stärker faktumet att det behövs fler direktlinjer från Arlanda till Europa och Nordamerika samt viktiga destinationer i Asien.

En av Stockholmsregionens stora utmaningar är att ständigt modernisera infrastrukturen. Det handlar dels om biltrafiken i Stockholm, dels om tågförbindelserna inom hela regionen, inte minst mellan Stockholm och städerna i Mälardalen. Dock bör understrykas att regionens väg- och gatunät upplevs som fungerande i en internationell jämförelse. Om det går att få ner restiden mellan orterna i regionen ökar valfriheten. Då kan regionens invånare lika gärna bo i Enköping och arbeta i Farsta, som att bo i Enskede och arbeta i Kista. Det är restiden som är avgörande, inte sträckan i sig.

5. Stadens roll i näringspolitiken

För att Stockholm ska positionera sig som en av de främsta städerna i Europa när det gäller att driva, lokalisera och starta företag måste en ständig anpassning ske av företagsklimatet. Näringspolitiska programmet understryker att en del av attraktionsfaktorerna som påverkar företagsklimatet står utanför den kommunala bestämmanderätten. Istället är det statsmakterna som har rådighet över en rad centrala attraktionsfaktorer. De gäller t ex konkurrenskraftiga skattenivåer, arbetsmarknadslagstiftningen som behöver moderniseras, ökade insatser för infrastruktur och en utveckling av antalet högskoleplatser i regionen. Inkomst- och kostnadsutjämningssystemet, som urholkar regionens resursbas, behöver också förändras. Med Stockholms allt tydligare roll för hela landets investeringsklimat och samlade tillväxt framstår stadens företagsklimat inte bara som en lokal/regional angelägenhet. Under de senaste åren har Stockholms position som en gateway för internationella investeringar ytterligare förstärkts. Därmed blir stadens roll i näringspolitiken en fråga av nationell betydelse. Internationaliseringen kommer att driva på denna gateway-roll än mer. Vi ser hur motsvarande utveckling äger rum över hela Europa. Londons, Frankfurts, Berlins, Dublins gateway-roller markeras och följs upp i olika nationella program för att därigenom säkerställa dessa platser attraktion. Även om inte investeringen i det enskilda fallet landar i dessa platser så har de ändå en viktig roll

steringen i det enskilda fallet landar i dessa platser så har de ändå en viktig roll som spegel av de samlade ansträngningarna i landet.

I stadens näringspolitiska roll har under de två åren som näringsprogrammet verkat en rad aktiviteter ägt rum med syftet att inför statsmakterna påtala de förändringar som måste till för att vårda och utveckla investeringsklimatet. Som ett sådant exempel kan nämnas den omfattande skivelse som gått från staden till regeringen med syftet att underlätta för kompetensinvandring i större skala. Regionens företag har i en rad sammanhang påtalat de brister som här föreligger i nationella åtaganden och regelsystem. I samma anda som stadens skrivelse utformades har därefter Invest in Sweden, den statliga myndigheten för investeringsbefrämjande åtgärder, i skriften "*Swedish Open – The Need for Attracting Foreign Skills*, ISA 2001, påtalat vad statsmakterna borde göra.

Den kompetensinvandring som krävs är ej särskilt konjunkturbetingad. Det är sålunda väsentligt att ett ständigt inflöde av internationella talanger äger rum. Stockholms kunskaps-drivna företag, universitet och forskningsinstitutioner är alltmer beroende av att de bästa talangerna upplever att det är lockande att komma hit och dessutom stanna här. En viktig näringspolitisk roll för staden är därför ett fortsatt lobbyarbete för att säkerställa en större kompetensinvandring liksom att parallellt i praktisk handling skapa goda lokala förutsättningar för de som verkligen anländer.

I samarbete med Stockholms Rektorskonvent, Stockholms Akademiska Forum samt stiftelsen Vetenskapsstaden har en viktig roll i stadens näringspolitik kanaliseras. Ett allt närmare samarbete har på så sätt växt fram för att bli förstärka Stockholms högskoleposition. Det har här gällt allt från att öka antalet högskoleplatser över till att främja studentbostadsbyggandet.

Näringsprogrammet konstaterar vidare att "Mälardalen utvecklas alltmer till en gemensam arbets- och bostadsmarknad och samarbetet över kommungränserna är därmed en förutsättning för att staden ska kunna utföra sina näringspolitiska uppgifter effektivt". Detta mer regionaliserade synsätt har under de senaste två åren avsatt en rad konkreta spår i näringslivsarbetet. Som några exempel på vad som skett kan nämnas följande:

- Business Arena Stockholm har utvecklat sin ägarbas med Eskilstuna och Västerås.
- Innovationsarbetet inom ramen för *Förnyelse Stockholm* har blivit en regional angelägenhet med båda Landstinget, Länsstyrelse och Teknikbrostiftelsen som samarbetsaktörer.
- *TIME* och *Stockholm Challenge Award* supporteras idag också av de regionala aktörerna.
- Klustersamarbete äger idag rum mellan näringslivskontoret och dess motsvarigheter inom Mälardalssfären.
- I den internationella marknadsföringen definieras regelmässigt regionen som Stockholm – Mälardalen med ett befolkningsunderlag som matchar även de kontinentala regionerna.

Näringspolitiska programmet framhåller också betydelsen av att staden måste ”upphöra med att bedriva affärsverksamhet i egen regi eftersom denna kan snedvrída konkurrensen på marknaden och därmed missgynna enskilda företag”. Sedan programmet infördes har staden i en rad sammanhang sökt öppna marknaden för mångfald på flera delområden. På t ex energiområdet har Birka Energi sålts, vilket var en logisk följd av avregleringen på den europeiska energimarknaden. Många andra kommuner i Sverige har följt motsvarande utveckling. På näringslivsnämndens eget område har lokalförmedlingstjänster upphandlats i konkurrens, vilket har höjt kvaliteten på dessa tjänster.

”Härmed ber jag att få annonsera kontorslokal om 85 m² på Sibyllegatan 36 i Stockholm. Tack för en utomordentligt fin tjänst!”.

Källa: Kjell Drevinger, januari 2002, Globen Förvaltning AB.

På omsorgsområdet har en motsvarande utveckling ägt rum. Barn- och äldreomsorg har öppnats för valfrihet och nya aktörer har fått möjlighet att bedriva verksamhet på uppdrag av staden. Skolan har även den öppnats för fler aktörer. Andelen elever i Stockholm som idag går i olika typer av friskolor uppgår till 14,5 procent i grundskolan och 12,5 procent i gymnasieskolan. Den totala upphandlingsmarknad som därmed skapats uppgår till ca 10 mdr om året.

Sett i ett jämförande perspektiv ligger idag Stockholmsregionen i en ledande position när det gäller upphandlingsvolym i den privata sektorn. Enligt Svenskt Näringsliv (2002) står privata företag för 7,2 procent av kommunernas drift genomsnittligt i landet. I Stockholm är siffran den dubbla, alltså 14 procent. Minst uppköp av privata entreprenörer (2,5 procent) sker i Norrbotten.

6. Stadens näringspolitiska uppgifter

6.1 Service

Näringspolitiska programmet understryker att bilden av Stockholm i första hand skapas i de vardagliga kontakter företagen har med staden. En god grundläggande service är därför av avgörande betydelse för den bild som växer fram. Service har därmed blivit ett nyckelbegrepp i det näringspolitiska programmet. Även de mest påkostade marknadskampanjerna kan aldrig undanskymma det faktum att det är i vardagskontakten som bilden av staden sätts. God service håller sålunda på att bli en av de viktiga attraktionsfaktorerna när gäller en kommuns profilering.

Staden måste kunna garantera näringslivet en god grundläggande service för att stadens övriga näringspolitiska strategier ska vara trovärdiga. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser har därmed ett ansvar för att genom förbättrad service värna om näringslivet. Service är också ett näringspolitiskt verktyg som staden själv till stora delar förfogar över. Med service avses i allmänhet hur förvaltningar och bolag fullgör sina arbetsuppgifter gentemot företag och medborgare. Stadens service ska präglas av:

- ? **God rättssäkerhet i handläggning av ärenden:** Stadens myndighetsutövning och anbudsutvärdering ska utgå ifrån tydliga bedömningskriterier. Tydliga bedömningskriterier möjliggör för företagarna att förutse de rättsliga följderna av olika ansökningars krav och garanterar företagarna likabehandling. Rättssäkerheten kräver också att felaktiga beslut kan upphävas eller rättas i efterhand.
- ? **God tillgänglighet och gott bemötande:** Företagarna ska på ett enkelt sätt kunna komma i kontakt med staden och med rätt instans inom staden. Det ska finnas mötesplatser där företagarna kan besöka tjänstemännen. Stadens bemötande ska kännetecknas av öppenhet, tillmötesgående och dialog.
- ? **Snabb och enkel handläggning av ärenden:** Företagarna ska snabbt få sina ärenden prövade och förfarandet ska vara enkelt.

Uppdrag: Beakta företagsperspektivet i processen med att utforma åtaganden och skapa styrsystem inom kvalitetsarbetet.

Som ett led i kvalitetsarbetet har gatu- och fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialtjänstnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden fått i uppdrag att utarbeta punktlighetsmål för myndighetsutövning. Näringslivsnämnden har fått i uppdrag att samordna arbetet. Tanken är att servicen gentemot näringslivet ständigt ska utvecklas och förbättras. Målet är att kunna erbjuda företagen i Stockholm kvalitetsgarantier för stadens service. Förvaltningarna ska beskriva sitt åtagande om punktlighet gentemot näringslivet. Företagen ska få klara besked om vad de kan förvänta sig av staden och även få någon form av rättelse om staden inte uppfyller åtagandet. I arbetet ingår också en effektiv klagomålshantering. Tanken är att använda företagens synpunkter för att utveckla verksamheterna.

Efter drygt två års arbete kan näringslivskontoret konstatera att processen med att implementera åtaganden om punktlighetsmål riktat mot näringslivet nu kommit igång hos de berörda förvaltningarna. Förvaltningarna har en strategi för hur de ska utveckla punktlighetsmålen. Jämfört med 2001 har punktlighetsarbetet förbättrats väsentligt inför 2002, framför allt vad gäller strukturer och processbeskrivningar.

Som exempel har socialtjänstförvaltningens tillståndsenhet ett åtagande om att nytt serveringstillstånd ska ta högst tre månader och miljöförvaltningen har ett som innebär att alla inspektioner eller tillsynsmöten ska kvitteras skriftligen inom 14 dagar med angivande av eventuella tillsynsåtgärder inom ytterligare 14 dagar.

Källa: Verksamhetsplaner 2002, socialtjänstnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Punktlighetsmålen uppföljs i förvaltningarnas verksamhetsberättelser. Arbetet med punktlighetsmål utgör nu en naturlig del av förvaltningarnas kvalitetsarbete.

Stadens övriga verksamheter har också ett omfattande kvalitetsarbete. Det är emellertid inte specifikt riktat mot företagen.

Uppdrag: Genomföra förbättringar av interna processer inom ramen för lagstiftningen.

Inom ramen för stadens kvalitetsarbete förbättras stadens interna processer. Staden har en ny strategi för kvalitetsutveckling sedan våren 1999. Kvalitetsarbetet ska ge effektivare verksamheter, nöjdare brukare/kunder och medverka till att verksamheterna ständigt utvecklas och förbättras.

Ett syfte med kvalitetsutvecklingsarbetet är att ge brukare och kunder kvalitetsgarantier för den service och omsorg som ges. Kvalitetsutvecklingsarbete enligt strategin förutsätter att varje verksamhet tydligt beskriver sina åtaganden gentemot servicetagarna. Verksamheterna ska dessutom beskriva hur de arbetar för att uppfylla åtagandena och även ha ett system för hantering av brukarnas synpunkter och klagomål. Dessa ska bland annat ligga till grund för rättelse av fel och brister samt bidra till verksamhetens utveckling.

För gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och socialtjänst-förvaltningen finns ett särskilt uppdrag om att utveckla punktlighetsmål för näringslivet (se föregående uppdrag).

Uppdrag: Överbrygga organisatoriska klyftor inom staden.

Det räcker inte att nämnder och bolagsstyrelser ser över sina interna processer utan organisatoriska klyftor mellan nämnder och bolagsstyrelser måste också uppmärksammas.

Dessa organisatoriska klyftor har delvis uppkommit ur den långtgående specialiseringen och medför ibland att medborgare med ärenden utan naturlig hemvist "bollas runt" mellan olika kommunala organ. För att stadens bemötande, tillgänglighet och rättssäkerhet ska kunna förbättras och handläggningen av ärenden ska kunna påskyndas och förenklas måste dessa organisatoriska klyftor inom staden överbryggas.

Nedan redovisas några projekt som stärker samarbetet i staden:

Kommuninterna näringslivsrådet

Förvaltningscheferna och direktörerna i staden som svarar för verksamheter som berör näringslivet samt tre stadsdelsdirektörer ingår det kommuninterna näringslivsrådet. Rådet verkar för näringslivet i staden genom att förenkla och överbrygga förvaltningsgränserna i gemensamma frågor som berör företagen och samordna insatser för att utveckla staden som tillväxt- och etableringsort. Rådet träffas regelbundet ca fyra gånger per år.

Beredningsgruppen

Näringslivskontoret fungerar som lots för företag som behöver hjälp att hitta rätt instans inom staden. Detta förutsätter ett nära samarbete med andra förvaltningar och bolag. Förfrågningar och etableringar samordnas i den s k *beredningsgruppen* med representanter från gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret och näringslivskontoret.

Planering

Samarbetet med näringslivskontoret, gatu- och fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret utvecklas ständigt för att stärka näringslivsperspektivet i plan- och markfrågor i syfte att bevaka och sprida kunskap om näringslivets intressen. Detta sker genom att näringslivskontoret medverkar redan i tidiga skeden av planprocessen, t ex vid förändringar av företagsområden som Västra Kungsholmen (Hornsberg) och Vinster. Som ett led i de mer långsiktiga planeringsförutsättningarna i översiktsplanen har stadsbyggnadskontorets strategiska avdelning initierat en undersökning för att belysa transport- och åkeribranschens egen syn på framtida etableringsbehov mm. Stadsbyggnadskontoret, regionplane- och trafikkontoret och näringslivskontoret har genomfört en undersökning och seminarium och fortsätter att samarbeta med denna fråga som berör både Stockholms stad och hela regionen. Näringslivskontoret har också i samarbete med saluhallsförvaltningen tagit fram en rapport om partihandeln med färskvaror i Stockholmsregionen – med fokus på företagen i Årsta partihandelsområde och Slakthusområdet och deras syn på framtida etableringsbehov i en växande stad. Vision för Söderort, som leds av stadsledningskontoret, har alla stadsdelsförvaltningar i söderort, gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret och näringslivskontoret samarbetat. Visionen presenterades i början av år 2002. Näringslivsfrågorna har genomgående lyfts fram i visionen.

Samarbetet med stadsdelsförvaltningarna

Samarbetet med stadsdelsförvaltningarna omfattas av regelbundna träffar. Syftet är att finna ett diskussionsforum med möjligheter till erfarenhetsutbyte. En PM har sammanställts om näringslivsarbetet i stadsdelsförvaltningarna och resultatet visar att man har mycket olika ambitionsgrad. Några stadsdelsförvaltningar genomför ett omfattande näringslivsarbete medan andra inte gör någon insats alls.

Ett positivt bevis för ett expansivt näringslivsarbete är projektet *Företagens miljösatning* där Hägersten och Älvsjö är initiativtagare. Under 2000 och 2001 har man engagerat 55 företag i syfte att miljöcertifiera företagens verksamhet. Detta har lett till miljövinster för samhället och positiva företagskontakter för stadsdelarna. Utökning av projektet har skett fr o m januari 2002 då även stadsdelarna Liljeholmen och Skärholmen ingår.

"Genom 'Företagens Miljösatsning' har vi stimulerats till ett modernt miljötänkande. Detta leder till omtanke, långsiktighet, lönsamhet och kritiskt urval av kunder och leverantörer. Vi har redan märkt ett ökat intresse för vårt företag."

Källa: Geo Survey Mätteknik AB, miljöcertifierat företag i Hägersten, 2001.

I och med skapandet av Stockholms stad nya hemsida som lanserades i september 2001 har nya samarbetsgrupper uppstått. Då området "näringsliv" på websidan berör flera förvaltningar har en webgrupp bildats med informatörer från näringslivskontoret, gatu- och fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret.

Andra gemensamma projekt

Ett par andra exempel på samarbete mellan förvaltningarna är dels den s k *hotellgruppen* (Läs mer om Hotellgruppen på sid 47), dels samordningen av arbetet med *punktlighetsmål riktat mot näringslivet* och dels inventeringen av ledig mark och pågående projekt för nya arbetsplatser som resulterat i katalogen "Mark och planprojekt för arbetsplatser".

Ett annat exempel på samarbete är den årliga fastighetsmässan MIPIM i Cannes i Frankrike, där fastighetsägare, konsulter, investerare, finansiärer, regionala myndigheter och organisationer möts för att diskutera och marknadsföra framtida investeringar. Syftet med deltagandet är att marknadsföra Stockholm och attrahera kapital till Stockholmsmarknaden. Stockholms stad deltar genom näringslivskontoret, gatu- och fastighetskontoret och Business Arena Stockholm AB (B.A.S.) tillsammans med bygg- och fastighetsbranschen. Under 2000 och 2001 har samarbetet med näringslivet starkt utvecklats.

Uppdrag: Informera företagare om handläggningsprocessers utformning.

Det finns ett omfattande material både i tryckt form och på Internet som beskriver i vilka former stadens verksamheter handlägger ärenden. Detta är en del av stadens kvalitetsarbete som bl a går ut på att korta handläggningstiderna. Några förvaltningar som har många kontakter med företag som exempelvis miljöförvaltningen, har en servicetelefon dit företag kan ringa och få information om handläggningsprocessen, och socialtjänstförvaltningens tillståndsenhet har avskaffat telefontiderna som ett led i att i ansträngningarna att höja tillgängligheten.

Uppdrag: Genomföra analyser av konsekvenserna av beslutsförslaget för näringslivet inför viktiga beslut.

Ett bra förhållande till företagen i Stockholms stad kan skapas om staden visar företagen att staden överväger de politiska beslutsunderlagens konsekvenser för näringslivet innan beslut fattas. Nedan redovisas hur gatu- och fastighetskontoret,

innan beslut fattas. Nedan redovisas hur gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen arbetar med frågan.

Gatu- och fastighetskontoret

De konsekvensanalyser för näringslivet som genomförts rör cykelbanorna. Där fick kontoret ett specifikt uppdrag att utreda detta. Resultatet av konsekvensanalysen beskrivs i respektive beslutsärende avseende cykelbanorna. Exempelvis tas följande synpunkter upp i tjänsteutlåtandet avseende cykelbanor på S:t Eriksgatan:

Den ökade tidsåtgången för nyttotrafiken (för i ärendet behandlad sträcka) har i tidigare redovisad konsultrapport uppskattats ge näringslivet en merkostnad på 25 M kr/år. ../.. För S:t Eriksgatan har som ett räkneexempel den genomsnittliga tidsfördröjningen antagits bli 1 minut../.. Kontoret bedömer att den genomsnittliga fördröjningen kommer att bli mindre än 1 minut/fordon. Källa: Tjänsteutlåtande, gatu- och fastighetsnämnden 2000-06-13.

Samråd i aktuellt ärende har skett med Trafikkommittén³, KOM-gruppen (Kvalitet om miljö-gruppen som samordnas av näringslivskontoret) och Kungsholmens Stadsdelsförvaltning.

Svensk Handel skriver i sitt tjänsteutlåtande följande om cykelbanor på S:t Eriksgatan:

Förslaget kommer att minska möjligheten att stanna till med bil och göra korta ärenden. Handeln på malmarna har under många år flyttat till köpcentra och till city. Tyvärr verkar förslaget i fel riktning dvs S:t Eriksgatans karaktär av genomfartsgata förstärks. Effekten kan mildras om bilkunder kan stanna för korta ärenden (10-15 min) särskilt på lördagar, men även mån-fre under icke rusningstid. Källa: Svensk Handel, tjänsteutlåtande, gatu- och fastighetsnämnden 2000-06-13.

Det finns inga policys eller riktlinjer för att konsekvensbeskrivningar för näringslivet ska genomföras inför viktiga beslut och därmed inte heller när sådana analyser är befogade. I vilken utsträckning näringspolitiska hänsyn tas när besluten fattas i nämnden är inte undersökt. Emellertid bedömer gatu- och fastighetskontoret att trafikplanerna är en viktig fråga för näringslivet.

---

³ Består bl a av Stockholms Handelskammare, Svensk Handel Region Stockholm, Stockholms läns Bussförbund, Regionala Trafikpolisen, Nyttotrafikkommittén, Cykelfrämjandet, SL och Svenska Taxiförbundet.

Stadsbyggnadskontoret

De principer Stadsbyggnadskontoret, i enlighet med Översiktplan 1999, arbetar utifrån är

- ? Storstadens speciella förutsättningar för hållbar utveckling tas tillvara
- ? Stockholms gröna struktur och bebyggelsekaraktär består
- ? Staden byggs inåt på redan exploaterad mark med ny blandad och varierad stadsbebyggelse i äldre industriområden
- ? I ytterstaden utvecklas attraktiva knutpunkter med kvalificerad verksamhet

En attraktiv stadsmiljö med god infrastruktur ses som viktiga faktorer för både ekonomisk tillväxt och socialt liv. Stadsbyggnadskontoret tar ett brett helhetsgrepp om planeringen av den framtida staden och påverkar på många sätt stadens befintliga och framtida näringsliv.

Flera av de framtida stora utbyggnadsområdena i staden, de s k stadsutvecklingsområdena är äldre arbetsområden som i dag är lågt utnyttjade. Strategin i Översiktsplanen är att dessa områden ska omvandlas till en attraktiv stadsbebyggelse som innehåller bostäder, arbetsplatser, service och grönområden. Mot bakgrund av stadens näringspolitiska program är det viktigt att områdena utvecklas successivt i takt med att näringslivets struktur förändras. I samband med planeringen för ett bättre utnyttjande av områdena ska staden tillse att skapa förutsättningar för befintliga företag att fortsätta och utveckla sin verksamhet.

Källa: Verksamhetsplan 2002 för stadsbyggnadsnämnden.

Stadsbyggnadskontoret lyfter fram det viktiga i att företagen känner att de är delaktiga i de olika projekten och att det därför finns behov att utveckla nya samarbetsformer inom staden. Det handlar om ett samarbete såväl mellan berörda förvaltningar som mellan staden och företagen. Kontoret framhåller att staden mer aktivt måste samarbeta med företag, markägare och tomträttsinnehavare. Ett sådant samarbete bedrivs t ex i planeringen av Nordvästra Kungsholmen.

I den detaljplanering som sker av alla områden som ska bebyggas sker ett nära samarbete med de företag som är etablerade i området. Detaljplanen skickas även på remiss till samtliga berörda.

På stadsbyggnadskontoret finns en avdelning som arbetar med strategiska stadsbyggnadsfrågor och denna avdelning har ett tätt samarbete med näringslivskontoret. Näringslivskontoret har därmed en kanal för att föra fram de synpunkter de får del av i sin kontakt med företag i olika branscher.

Dagligvaruservicen i ytterstaden tunnas ut - Servicepolicyn

Nedläggningen av butiker och annan kommersiell service fortgår i ytterstaden. Samma tendens märks också inom annan service som post, bank och apotek. Bakgrunden är förändrade villkor inom handeln och i områdenas befolkningsstruktur.

Stadsbyggnadskontoret har, tillsammans med gatu- och fastighetskontoret och näringslivskontoret, utarbetat ett förslag till servicepolicy för Stockholms ytterstad. För en rad mindre, lokala centra i riskzoner föreslås åtgärder av olika karaktär som bättre skötsel och tillsyn, yttre upprustning, ombyggnad, etablering av nya verksamheter mm. Servicepolicyen är avsedd att utgöra stadens handlingsprogram när det gäller insatser för att förbättra närservice och centrumanläggningar i ytterstaden.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens vision är att nu och i framtiden åstadkomma en god miljö i Stockholm. Det finns många kopplingar mellan stadens miljöprogram och näringslivspolitiska program. Ett av stadens fem inriktningsmål är att bidra till att en attraktiv stad uppnås. God miljö gynnar även näringslivet.

"Näringslivet är ofta föregångare i miljöarbetet genom att det finns kommersiellt tryck på miljövänliga produkter".

Källa: Elisabet Söderström, förvaltningschef, Miljöförvaltningen, Stockholms stad, 2002.

Miljöprogrammet är ett handlingsprogram för stadens alla verksamheter. En positiv effekt som ett miljöprogram har för näringslivet är att spelreglerna läggs fast och gäller därefter för en längre tid.

Miljöförvaltningens verksamhet har sin grund i miljöbalken och annan lagstiftning. Förvaltningen samverkar med näringslivet i sin roll som tillsynsmyndighet. I första hand ger man råd och anvisningar. Utökad information och rådgivning har givits till företag om gällande regler och råd kring obligatoriska ansökningsförfaranden. I ritningsgranskningen för livsmedelslokaler har en högre servicenivå tillämpats. Företag och medborgare har fått lättare att ta del av gällande regler.

Uppdrag: Sträva efter att genomföra gemensamma utvecklingsprojekt med näringsliv och efter att föra dialog med företag om stadens funktionssätt och service.

Gemensamma utvecklingsprojekt tillsammans med näringslivet bedrivs i stort sett av alla stadens verksamheter. Nedan redovisas några av de större projekten inom ramen för näringslivskontorets arbete.

Näringslivskontoret har genom utåtriktade projekt såsom *Stockholm Challenge Award*, *MIPIM-mässan* i Cannes och *Stockholm Partnerships for Sustainable Cities* skapat kontaktytor till - och mervärden för - regionens företag och organisationer. Denna typ av samarbete kring för staden viktiga profilfrågor ger mer kritisk massa och därmed uthållighet. De gemensamma utvecklingsprojekten ger också fördelar på andra plan, bl a stärks servicen gentemot näringslivet genom projekten.

Fördelar i form av förbättrat lokalt samarbete med företagen

Näringslivskontoret prioriterar i sin verksamhet aktiviteter som ska verka utvecklande inom ett identifierat antal kluster, eller marknadsområden. I vissa fall har kontoret en mycket god uppfattning om hur dessa kluster ser ut – vilka företag, forskningsinstitutioner, branschorganisationer, media, opinionsbildare, underleverantörsstrukturer och utbud/efterfrågan eller konkurrenslägen som gäller för just detta kluster. I andra fall är bilden inte lika tydlig, och kontoret kan behöva en mer etablerad kontakt för vidare samarbete med aktörerna. Att kontoret i dessa fall kan erbjuda deltagande i ett internationellt profileringsprojekt uppfattas av företagen som positivt: man samlas gärna kring en konkurrensneutral och officiell aktör som Stockholms stad för gemensamma aktiviteter.

På detta vis skapas genom näringslivskontorets projekt kontakter med klustrets olika aktörer på hemmaplan som utnyttjas i kontorets vidare arbete.

Fördelar i form av ökad exponering av Stockholms varumärken

Mycket tid och resurser har lagts ned på en systematisk utveckling av Stockholms varumärken under de senaste två åren. När Stockholms stad genom näringslivskontoret marknadsförs internationellt som en attraktiv plats att bo och verka på, skulle budskapen brista i trovärdighet om det inte fanns intressanta kunskapsspetsar med anknytning till Stockholmsregionen att peka på. Att en rad världsledande telekom och mjukvaruföretag förknippas med Stockholm ökar trovärdigheten i stadens marknadsföring som TIME-metropol. Detsamma gäller för andra verksamhetsområden. Som exempel kan anges att när staden genom Stockholm Partnerships for Sustainable Cities vill visa upp Stockholm som långt kommet i arbetet med smarta lösningar på problem med hållbar utveckling, faller det sig naturligt att berätta om Hammarby Sjöstad och de bygg- och teknikföretag som utvecklat miljötekniska lösningar där. Ett aktivt deltagande från klustrens aktörer stärker stadens marknadsföring, och bidrar till att vi i det internationella arbetet kan ge en mer fullödlig bild av Stockholms alla starka sidor.

Fördelar i form av ökad exponering av Stockholmsbaserade företag: ett marknadsfönster

Stadens marknadsföring utnyttjas av företagen, som på så vis kan arbeta för ökad export eller ökat antal uppdrag från utlandet. NCC kan till exempel visa upp inte bara innovativa lösningar för miljöanpassat byggande i internationella sammanhang, utan även göra detta tillsammans med Stockholms stad – som är en partner i Hammarby Sjöstad – stärker NCC. Det blir på ett tydligt sätt synligt att företaget ingår i ett "public-private partnership" med den offentliga sektorn. Samarbetet med staden bidrar till att stärka företagets image, åtminstone gentemot andra offentliga uppdragsgivare eller samarbetspartners. Stockholm BioScience är ytterligare ett exempel på ett samarbete som etablerats under de senaste två åren.

Ett annat projekt som gett upphov till ett nätverkssamarbete med aktörerna inom TIME-klustret är Stockholm Challenge Awards. Detta samarbete präglas av ömsesidigt förtroende, och ger näringslivskontoret en god bild av hur klustret

digt förtroende, och ger näringslivskontoret en god bild av hur klustret utvecklas. Näringslivskontoret kan genom TIME-projektet föra en kontinuerlig dialog på flera plan med såväl företag, branschorganisationer, forskning och media. MIPIM fyller samma funktion för relationerna till bygg- och fastighetsbranschen. Stockholm Partnerships for Sustainable Cities är på väg att åstadkomma en plattform för lokalt samarbete och dialog med aktörerna i miljökompetensklustret.

En annan viktig kontaktyta mellan staden och företagen är näringslivskontorets kontinuerliga och nära samarbete med företagsgrupperna i stadens företagsområden och dess paraplyorganisation *FGS, FöretagsGrupperna i Storstockholm*. Företagsgrupper finns i merparten av företagsområdena och har som uppgift att tillvarata företagets gemensamma intressen och att bli företagets kontaktorgan med staden och dess förvaltningar. Företagsgrupperna har haft en mycket positiv utveckling under de senaste två åren och blivit allt mer intressanta samarbetspartners för näringslivskontoret som representanter för näringslivet i Stockholm. I många områden pågår gemensamma projekt för modernisering i en nära dialog med företagen. Däröver finns *Småföretagsdelegationen*⁴ vars syfte är göra Stockholm till en bättre stad att driva företag i. Efter ett års arbete har delegationen identifierat följande huvudfrågeområden som de viktigaste för små- och medelstora företag:

- ? Framkomlighet
- ? Kompetensförsörjning
- ? Bostadsbyggande
- ? Upphandling
- ? Säkerhet och renhållning
- ? KOM-projektet
- ? Förenklad byråkrati.

Bland några konkreta resultat som hittills uppnåtts kan följande nämnas: under hösten 2001 har utbildningsförvaltningen startat en lärlingsutbildning i samarbete med Stockholms Hantverksförening. Diskussioner har inletts mellan gatu- och fastighetskontoret och Stockholms Hantverksförening angående en ny utformning av nyttoparkeringstillstånden.

Småföretagsdelegationen fortsätter sitt arbete till hösten 2002.

Uppdrag: Identifiera och genomföra möjliga regelförenklingar.

Ett av *Småföretagsdelegationens* uppdrag är att identifiera regler på kommunal nivå som utgör hinder för företagen. Efter att delegationen verkat i ett år kan näringslivskontoret konstatera att stadens regler inte upplevs som särskilt krångliga. Det är istället traditionella tillväxtfaktorer som framkomlighet och

---

⁴ Småföretagsdelegationen tillkom under år 2000.

kompetensförsörjning som utgör huvudhinder. I några fall har emellertid kommunala hinder identifierats som exempelvis nytopparkeringsstillståndens utformning.

Däremot har det inom ramen för punktlighetsarbetet identifierats regler på statlig nivå⁵. Dessa beskrivs nedan:

Miljöförvaltningen

Det nuvarande "systemet för avgiftsuttag gällande tillsyn mm" upplevs av företagen som byråkratiskt och krångligt (förutom att man inte sympatiserar med avgiften i sig, som många upplever som en extra skatt) och skapar viss villrådighet när man ska betala. Problemet är kommunikationskravet där förvaltningen först måste gå ut med ett överklagningsbart beslut för att vid en senare tidpunkt sända ut själva fakturan.

Det nuvarande "systemet för tillstånd till tillfällig försäljning av från livsmedelssynpunkt enklare produkter utomhus ifrågasätts". Bedömningen är att dagens tillståndsförfarande är onödigt (en diskussion härom pågår med Livsmedelsverket).

Gatu- och fastighetskontoret

Tredimensionella fastighetsbildningar: Idag innebär regelverket - i princip - att den som bygger ett bostadshus måste bygga det på marken. Det kallas tvådimensionell fastighetsbildning. Enskilda fastigheter avgränsas mot varandra genom vertikala gränser i markplanet. Det gör det omöjligt att stapla fastigheter på varandra och därmed äga olika delar av en byggnad som självständiga fastigheter. Regelverket förhindrar att olika upplåtelseformer, som hyresrätt, bostadsrätt eller eget ägande blandas i en och samma fastighet. En lagrådsremiss om detta förbereds nu inom justitiedepartementet. att lösa konflikten mellan exploateringsfrågor och miljömål i Stockholmsregionen. I dagsläget kan inte länsstyrelsen följa lagen. Om de gjorde det skulle ingenting kunna byggas. Den koppling som föreslås ske av miljömålen till tvingande lagstiftning i form av miljöbalken och plan- och bygglagen, PBL, inger allvarliga betänkligheter. Kopplingen kan innebära långtgående restriktioner för kommande bostadsbebyggelse och möjligheter att utföra person- och godstransporter i Stockholm.

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontoret och länsstyrelsen har identifierat ett antal förslag till förändringar i PBL. Sammanställningen har sänts till finans- och näringsdepartementet. Därutöver har näringsdepartementets Simplex-enhet bjudits in till Småföretagsdelegationen. Simplex-enheten har till uppgift att se över lagar och förordningar som upplevs som krångliga för småföretag. Synpunkter på Simplex-arbetet kanaliseras via Småföretagsdelegationen.

---

⁵ Följande förvaltningar ingår i punktlighetsarbetet: gfk, sbk, miljöförvaltningen och socialtjänstförvaltningen. Arbetet samordnas av näringslivskontoret.

Uppdrag: Analysera orsakerna i de fall besvärsinstitut ofta används och klargöra vad staden kan göra för att undanröja problemen.

Näringslivskontoret har valt att redogöra för hur ofta besvärsinstitutet används hos de tre förvaltningarna; gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen, eftersom de har mycket kontakter med näringslivet. För företagandet är det av mycket stor vikt att bl a bygglovshanterandet flyter snabbt och enkelt. I hanterandet av ärenden processas ofta stora ärenden före mindre ärenden.

Gatu- och fastighetskontoret

Hos gatu- och fastighetskontoret förekommer det sällan att någon överklagar beslut. Gatu- och fastighetskontoret tror att staden uppfattas som professionell. Staden äger dessutom mycket av marken och som markägare kan man ställa villkor och krav. Om man exkluderar överklaganden i trafikutskottet som ofta avser handikapptillstånden, var det endast tre överklaganden 1999, ett 2000 och tre stycken 2001.

Stadsbyggnadskontoret - Bygglov

Någon statistik på antalet överklagade ärenden och utfallet går ej att få ur SIFON (ärendehanteringssystemet). Det har uppskattningsvis inte skett vare sig någon nämnvärd ökning eller minskning av antalet överklaganden under de tre senaste åren.

Bygglovchefen, juristen, "kvalitetshållaren angående bygglov", läser samtliga domar som rör ärenden som handlagts på sektionen. Ur dessa domar tas de ut som är av principiellt intresse. Dessa redovisas på ett handläggarmöte som sker var 14:e dag på sektionen. Om domsutslaget ger vid handen att praxis, rutiner eller annat ska ändras förs detta in i ett protokoll som samtliga handläggare får ta del av. Innehåller domen en för handläggningen principiellt viktig analys så kopieras domen till samtliga handläggare. Har det varit en speciellt intressant dom i ett ärende så brukar denna redovisas på ett avdelnings- eller handläggarmöte.

Stadsbyggnadskontoret har utarbetat en bygghandbok som finns tillgänglig på stadsbyggnadskontorets intranät. Där kommer med tiden alla prejudicerande domar och beslut att föras in. Det pågår också ett arbete på kontoret med framtagande av ett analysinstrument för att kunna få fram statistik via datasystemet.

Stadsbyggnadskontoret - Plan

SIFON möjliggör ingen enkel uppföljning av antalet överklagade ärenden. Bedömningen är att 25-30 procent av alla antagandebeslut överklagas för innerstaden och att det inte är någon skillnad de senaste åren. Varje överklagande analyseras men det har inte ansetts behövligt med någon åtgärd som skulle leda till färre överklaganden då utslagen nästan aldrig går kontoret emot, utom i några fall det senaste året i fråga om nämndens delegation att anta planer.

Miljöförvaltningen

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är en specialreglerad nämnd som arbetar med myndighetsutövning. Det finns vissa frivilliga delar, men huvuddelen av verksamheten är reglerad i nationell lag samt rör tillsyn. Nämndens uppgift är att skydda medborgarnas rättigheter och se till att lagen efterlevs. Det innebär att tillsyn bedrivs mot dem som har skyldigheter enligt lagen.

Besluten överklagas genom förvaltningsbesvär genom vilket, till skillnad mot de så kallade kommunbesvärerna, både laglighets- och lämplighetsfrågor prövas. Överklagandemöjligheten är en mycket central demokratisk rättighet. Nämndens beslut överklagas relativt ofta. Detta ser förvaltningen inte som ett problem utan som en naturlig del av verksamheten. Det är viktigt att den som får ett myndighetsbeslut emot sig har möjlighet att överklaga så att det kan bli ett klargörande om rättsläget är oklart. Den 1 januari 1999 trädde den nya Miljöbalken i kraft. Lagen är mycket omfattande och är en sammanslagning av 16 olika lagstiftningar. Detta innebär att det finns en hel del brister och oklarheter i lagen som måste rättas till. Det pågår en utredning som samlar upp erfarenheter från tillämpningen av lagen och föreslår förändringar. Utredningen har lagt sitt första betänkande och två ytterligare betänkanden väntas.

6.2. Infrastruktur

Infrastrukturen utgör en viktig attraktionsfaktor i näringslivsklimatet. Gator, vägar, kollektivtrafiksystem, vatten och avlopp och telekommunikationer kan betraktas som "hygienfaktorer" eller mer attraktionsfaktorer som uppfattas som närmast självklara vid val av investeringsort. Därtill krävs att invånarna har tillgång till en välfungerande barn- och äldreomsorg, skolor, attraktiva bostäder och god livsmiljö. Många av dessa infrastrukturslag tillhandahålls av kommunen. Detta innebär att staden ur näringspolitiskt perspektiv ska prioritera insatser inom områdena:

- ? Transportsystem.
- ? Utbildning och forskning.
- ? IT/telekommunikationer.
- ? Livsmiljö.

6.2.1. Transportsystem

Ett väl fungerande transportsystem är en grundläggande förutsättning för att näringslivet ska utvecklas under konkurrenskraftiga förhållanden. Ur näringslivsperspektiv är systemets främsta uppgift att överbrygga avståndet till olika marknader. Ansvar för regionens transportsystem delas av flera huvudmän. Staden ansvarar i huvudsak för gatunätet, trafiklederna och hamnarna medan staten ansvarar för vägnätet och flygplatserna Arlanda och Bromma och landstinget för regionens kollektivtrafik. Näringslivets synpunkter handlar främst om framkomlighets- och åtkomstfrågor i gatu- och vägnätet. Men genom internationaliseringen ökar också betydelsen av andra delar av Stockholmsregionens transportsystem. Att flyg, tåg och

holmsregionens transportsystem. Att flyg, tåg och sjöförbindelser fungerar blir allt viktigare för att kompensera läget i Norra Europa. Stockholms transportsystem ska kännetecknas av:

- ? **God framkomlighet:** Framkomligheten ska vara god. Varor och personer ska kunna transporteras utan onödiga tidsförluster på gator och vägar.
- ? **God åtkomlighet och arbetsmiljö för nyttotrafiken:** Åtkomligheten för nyttotrafiken och arbetsmiljön för transportutövare ska vara god. Det ska finnas goda möjligheter att parkera för kunder och näringsidkare. Det ska också finnas goda möjligheter att lasta och lossa varor för transportutövare.
- ? **God tillgänglighet internationellt för Stockholm:** Staden ska verka för att Stockholms tillgänglighet internationellt ska vara god. Det ska vara lätt att transportera personer och varor till och från regionen.

Sedan det näringspolitiska programmet antogs har sjöförbindelser mellan de båda miljonstäderna Stockholm och S:t Petersburg åter blivit aktuell. En färjeförbindelse skulle stärka person- och handelsutbytet och vara till gagn för hela regionen. Under 2001 har därför näringslivskontoret och Stockholms Hamn inlett diskussioner med ryska intressenter om en sådan direktförbindelse.

Uppdrag: Undersöka förutsättningarna för att öppna enkelriktade gator för dubbelriktad trafik.

I trafik- och gatumiljöplaner för innerstan har gatu- och fastighetskontoret fått i uppdrag att bl a se över följande frågor:

- ? Möjligheter att öppna avstängda gator.
- ? Dubbelriktning av gator med tillräcklig bredd.

Under 1970- och 1980-talen genomfördes omfattande regleringar och avstängningar i innerstan i syfte att minska trafikmängderna och dämpa trafikrytmen på lokalgatunätet. Den genomfartstrafik som nyttjat detta gatunät hänvisades till huvudgatunätet. Under samma tidsperiod öppnades flera leder som exempelvis Söderleden och Stadsgårdsleden. Den sammantagna effekten blev att framkomligheten i innerstans gatunät förbättrades. Inom de trafiksanerade områdena försämrades emellertid framkomlighet och orienterbarhet.

Dubbelriktning av gator innebär att tillgängligheten och orienterbarheten inom området ökar. Tidigare studier av enkelriktade gator som dubbelriktats visar också att såväl trafikmängd som hastighet i de flesta fall minskar. Särskilt gäller detta när dubbelriktningarna kombinerats med hastighetsdämpande åtgärder.

Staden har, med början på Östermalm, öppnat upp följande enkelriktade gator fr o m 1 feb 2001:

? *Sibyllegatan mellan Väpnargatan och Karlavägen*

? *Brahegatan mellan Linnégatan och Karlavägen*

? *Skeppargatan mellan Linnégatan och Karlavägen*

? *Grevgatan mellan Linnégatan och Karlavägen*

? *Riddargatan mellan Grev Magnigatan och Narvavägen*

Det finns också trafikplaner för Kungsholmen, Norrmalm och Södermalm där flera gator föreslås öppnas upp enligt stadens riktlinjer.

Källa: Gatu- och fastighetskontoret, 2001.

Generellt har gator med en körbanebredd av 10 meter eller mer dubbelriktats om det inte funnits speciella skäl emot detta. På dessa gator kan önskvärd framkomlighet upprätthållas med parkerade fordon på båda sidor. Gator som har mindre körbanebredd, ner till 9 meter har studerats utifrån dess funktion. En 9 m bred bostadsgata med lite trafik kan utformas med dubbelriktad trafik. I detta fall innebär det att två tyngre fordon inte kan mötas på gatan med parkerade bilar. För gator med mindre sektioner kan inte dubbelriktning upprätthållas med mer än att ena sidan görs fri från parkering. Detta har inte ansetts möjligt varför de fortfarande föreslås enkelriktade.

Uppdrag: Verka för utbyggnad av kollektivtrafiken.

Varje dag åker ca 600 000 människor kollektivt i Stockholm län. 73 procent av alla resor i rusningstrafik till innerstaden sker kollektivt. Därmed ligger regionen i världstopp!

Källa: ÅF Trafikkompetens, 2002.

Ansvar för kollektivtrafiken ligger på landstinget, men staden är en mycket viktig samarbetspart med landstinget och SL. Huvudman för spårsystemet är Banverket, utom spårsystemen för tunnelbanorna, Roslagsbanan, Saltsjöbanan och Lidingöbanan. Banverket är alltså huvudman för den blivande pendeltågstunneln under centrala Stockholm.

Det är gatu- och fastighetskontorets utskott, *kollektivtrafikutskottet*, som samråder med SLs styrelse om löpande kollektivtrafikfrågor i Stockholm. Tjänstemännen på SL respektive gfk bistår och initierar frågor. I samarbetet hanteras frågor t ex om busstrafik och busshållplatser mm i innerstaden, spårvagnar och spårvagnslinjer samt stombussnätet som både har planerats och finansierats gemensamt.

I nyexploateringsområden utreder gfk tillsammans med SL behovet av ny kollektivtrafik. Efter förstudier och järnvägsplan svarar stadsbyggnadskontoret för att detaljplaner upprättas och gfk för markåtkomst, genomförandeavtal och andra

planer upprättas och gfk för markåtkomst, genomförandeavtal och andra erforderliga avtal, bl a om trafiklösningar under genomförandeskedet.

Några planerade projekt: År 2000 invigdes Tvärbanan mellan Globen och Liljeholmen (idag till Alvik). Antalet resenärer har överträffat alla förväntningar. Idag pågår utbyggnad till Hammarby Sjöstad. Tvärbananplaneras få en förlängning i båda ändarna; från Alvik till Kista via Solna och från Hammarby Sjöstad till Slussen. Det finns också planer på en snabbspårväg från Älvsjö till Flemingsberg via Fruängen och Kungens Kurva. Tunnelbanans blå linje kan förlängas till Nacka Till detta kommer pendeltågenstunneln under Mälaren. Pendeltågen får samtidigt en delvis ny sträckning genom stan (ny station vid Odenplan).

Uppdrag: Verka för att öka anställdas möjligheter till distansarbeten.

I april 1998 antogs stadens riktlinjer för distansarbete. Dessförinnan hade distansarbete förekommit i projektform. Distansarbete används i dagligt tal för många olika typer av arbete som av olika skäl förläggs på en annan plats än den anställdes ordinarie arbetsplats. Begreppet får ofta illustrera en situation med flexibla arbetsformer och möjlighet att "ta med jobbet hem" för att få arbetsro, kombinera arbetet med privata åligganden eller på annat sätt tillfredsställa behov som blir motstridiga i en normal arbetssituation.

Det är Stockholms stads uttryckliga önskan att flexibla arbetstidslösningar ska erbjudas stadens anställda. För att det ska bli verklighet, krävs att chefer och medarbetare på alla nivåer själva tar initiativ, startar projekt och diskussioner för att skapa lösningar som passar den egna verksamheten.

Källa: Kvalitet i arbetet – en tidsfråga, personalpolitiska avdelningen, Stockholms stad, 2001.

Definitionsfrågan är viktig för att kunna reglera vilka villkor och förutsättningar som ska gälla för distansarbetaren, arbetsgivaren, arbetskamrater och brukare/kunder. Den definition staden har anammat är att tre komponenter ska vara uppfyllda:

1. Arbetet utförs på geografiskt avstånd från en huvudarbetsgivare och en normalarbetsplats eller från en uppdragsgivare man har.
2. Arbetet utförs med stöd av data- eller telekommunikationer.
3. Arbetet på distans har en viss regelbundenhet och framförallt en viss omfattning.

Distansarbete är alltså inte enbart ett arbete på distans från en huvudarbetsplats. I begreppet inbegrips också hur detta arbete utförs, det vill säga med telekommunikation och att det har viss omfattning och regelbundenhet. Distansarbete är således en flexibel arbetsform med tydliga gränser och bestämmningar.

Det är upp till varje förvaltning att överväga om, hur och i vilken utsträckning de anställda ska ges möjlighet till distansarbete. Det finns fastställda rekommendationer

och riktlinjer som förvaltningarna kan anta och anpassa. Med undantag från gatu- och fastighetskontoret är det ingen förvaltning som, utifrån stadens definition av distansarbete, har beslutat att införa denna möjlighet för de anställda.

"Många i staden arbetar med större flexibilitet i arbetet idag än vad de gjorde för några år sedan. Däremot är det inte många som arbetar på distans i den strikta form som regelmässigt distansarbete har".

Källa: Annica Östberg-Ericson, personalpolitiska avdelningen, Stockholms stad, 2001.

Uppdrag: Verka för utveckling av transportinformatiken.

Trafikleder och nya spår har inte byggts ut i Stockholmsregionen i den takt som skulle behövas. Detta har skapat problem med trängsel i trafiken. Trafikinformatik kan inte lösa trängselproblemen men kan hjälpa till att hantera dessa så att trafikanternas situation förbättras. För att kunna koncentrera olika åtgärder från olika trafikhuvudmän (gatu- och fastighetskontoret, SL och Vägverket) finns beslut på att förlägga en stor del av utvecklingsprojekten till **ett** område för att se hur stora effekter som kan uppnås med gemensamma insatser. Det område som är aktuellt är Kista Science City och dess omgivningar.

Samarbetet i Kista kring trafikfrågorna innebär att alla inblandade (trafikhuvudmännen, företagen, fastighetsägarna, och stadsdelsförvaltningen) känner sig som vinnare. Samarbetet ska bland annat resultera i att det blir smidigare och billigare för trafikanterna och att både företag och fastighetsägare spar kostnader. Det är också viktigt att hålla uppe attraktiviteten för Kista och visa vad svensk IT-utveckling kan inom trafikområdet.

Projektet kallas *Tomorrows Traffic Today in Kista* (3T in Kista). Resultaten ska uppnås genom användning av ny teknik för att hantera trafikproblemen.

Uppdrag: Värna lastnings- och lossningszonerna.

Inom projektet *Gata för gata* - som för närvarande genomförs på gatu- och fastighetskontoret - sker en översyn av lastnings- och lossningszonerna i innerstaden. I en första etapp har kontoret inventerat läget i västra och centrala Vasastaden (mars 2000). Gatu- och fastighetskontoret konstaterar att antalet lastzoner, på- och avstigningszoner samt deras giltighetstider anpassats till verkligt behov. Detta har inneburit att om exempelvis ett företags behov av en lastzon gäller vardagar mellan klockan 9-17 har zonen fått den giltighetstiden och under övrig tid är zonen tillgänglig för parkeringsändamål. I övriga fall där behovet av lastning och lossning inte varit knutet till visst lastintag eller viss port och där behovet avser en längre sträcka har i stället regleringsformen förbud att parkera fordon använts. Fördelen med att använda detta förbud jämfört med att använda zoner är främst att det är tillåtet för nyttoparkerare och rörelsehindrade att parkera i strid mot förbudet.

Hur ser det ut på gator utan lastnings- och lossningszoner? På bostadsgator sker lastning och lossning genom dubbeluppställning av fordon. Stöd för detta finns i trafikförordningen. Bestämmelsens förutsätter dock att gatan är så bred att uppställningen inte hindrar andra fordon att passera.

Uppdrag: Öka antalet parkeringsplatser.

Genom projektet *Gata för gata* som startade 1999 genomför gatu- och fastighetskontoret en översyn av nuvarande lokala trafikföreskrifter om stannande och parkering. Syftet är att kontoret ska lämna förslag till ändrade föreskrifter som bättre svarar mot dagens behov.

Fram t o m våren 2001 har 25 procent av gatunätet setts över. Översynen visar att totalt 437 parkeringsplatser skapats i innerstaden. Av dessa platser fördelar sig 56 i Vasastan, 37 på Norrmalm och Östermalm, 35 på Kungsholmen och 309 på Södermalm. I ytterstaden har 100 platser tillkommit, huvudsakligen utmed den längsgående sidan i trevägskorsningar. Antalet nya parkeringsplatser som kan anordnas inom ramen för det fortsatta arbetet är svårt att bedöma. Detta beror bl a på att parkeringssituationen på vissa gator setts över innan *Gata för gata* startade.

Till de redovisade parkeringsplatserna tillkommer de som planeras i garage, främst under mark.

Uppdrag: Verka för att fler direktlinjer inrättas till viktiga destinationsorter i Europa, USA och Asien.

Genom Business Arena Stockholm (B.A.S.) och Stockholm Informations Service (SIS) har staden regelbundna kontakter med Luftfartsverkets linjeutvecklare. Kontakterna syftar till att verka för att fler direktlinjer till viktiga destinationsorter i omvärlden inrättas. I dagsläget finns det direktlinjer till ca 160 destinationer varav nio utanför Europa.

Utomeuropeiska destinationer från Arlanda är New York (dagligen), Chicago (dagligen), Peking 2 gr/v, Bangkok 4 gr/v, Cairo 1 pr/v, Teheran 1 pr/v, Tunis 1pr/v, Aleppo 1 pr/v samt Damaskus 1 pr/v.

Källa: Luftfartsverket, 2002.

För att få fler flygbolag att etablera trafik på Arlanda gör luftfartsverkets linjeutvecklare bl a reseundersökningar samt träffar företag och flygbolag. Med hjälp av statistik och intervjuer undersöks främst affärsresenärernas slutdestinationer, dvs hur resenärerna transfererar. Ett önskemål från både Luftfartsverket och staden är en direktlinje till Tokyo. Den skulle sannolikt bidra till ökade japanska investeringar i Stockholmsregionen.

Under år 2000 passerade 18,3 miljoner resenärer Arlanda. 2001 passerade 18,1 miljoner. För 2002 är målet att behålla de 18,1 miljoner resenärerna. En tydlig trend är att affärsresandet minskar samtidigt som det privata resandet ökar. Det är emellertid affärsresandet som genererar pengar till flygbolagen. Detta är också motivet bakom de stora nedskärningarna och omstruktureringarna runt om bland världens flygbolag.

Under 2001 miste Arlanda två viktiga flygbolag; Delta till New York samt American till Chicago. Luftfartsverkets bedömning är att det kan ta lång tid innan vi kan se några amerikanska operatörer som trafikerar Arlanda igen. Under 2001 minskade antalet resenärer från Arlanda direkt till Nordamerika med 60 procent. Samtidigt minskade utbudet med 50 procent.

Näringslivskontoret har under 2001 kommit överens med Arlanda flygplats om en platsmarknadsföring i vilken "Region of Excellence" lyfts fram.

Uppdrag: Medverka till att en ny flygplats etableras i regionen och att Arlanda byggs ut samt

Bevara Bromma flygplats minst till dess att en ny flygplats etableras i regionen.

Luftfartsverket har utrett hur det utökade flygplatsbehovet i Stockholmsregionen i framtiden ska kunna tillgodoses (*Flygplatskapaciteten i Stockholmsregionen, Luftfartsverket, 2000*). Möjliga lägen har studerats och jämförts sinsemellan. Alternativet med fyra banor på Arlanda har också studerats.

År 2000 gjorde Luftfartsverket bedömningen att trafikutvecklingen i regionen innebär en 70- procentig ökning av antalet passagerare fram till år 2010 och en 40- procentig ökning av antalet flygplansrörelser. Detta stöds också av internationella prognoser. Om prognoserna uppfylls, kommer trängseffekten att vara lika stor som år 2000 någon gång mellan 2007-2010 (Arlanda med tre banor). Luftfartsverkets uppfattning är därför att ytterligare rullbanekapacitet måste skapas kring år 2010 för att tillgodose efterfrågan. I rapporten lanserade Luftfartsverket platsen Hall söder om Stockholm, som en möjlig plats för att tillgodose ökningen i flygtrafiken (om Bromma avvecklas). Sedan rapporten presenterades har regeringen emellertid avfärdat Hall som en tänkbar plats för en ny storflygplats. Det troliga idag är att Arlanda byggs ut till fyra banor.

I oktober 2001 meddelade Luftfartsverket att de senarelägger delar av sina miljardinvesteringar på Arlanda. Orsaken är den vikande flygmarknaden och en försämrad konjunktur. I huvudsak är det byggandet av nya terminal Syd som senareläggs. Utbyggnaden av Terminal Nord fortsätter, inklusive nya pir F. Senareläggningen genomförs på ett sådant sätt att arbetet snabbt kan återupptas när marknaden vänder uppåt och ger ett tillräckligt underlag för investeringar. Arlandas upptagningsområde kommer även fortsättningsvis att kännetecknas av tillväxt. Det nya flygledartornet invigdes vid årsskiftet och tredje rullbanan invigs inom kort.

Trots den senaste tidens konjunktursvacka kommer flygtrafikens betydelse för Stockholmsregionen på sikt att öka. Det är Luftfartsverket på det klara med. Därmed kommer också en fjärde bana att behövas på sikt.

I Healey & Bakers årliga rankinglista över Europas populäraste städer att etablera verksamhet anges "internationella transportmöjligheter" som den näst tyngsta av lokaliseringsfaktorerna. Stockholms ligger här på 18:e plats av 30 europeiska storstäder, medan Stockholm totalt intar en 15:e plats vad gäller internationell attraktionskraft.

Källa European Cities Monitor, 2001, Healey & Baker.

För affärsflyget har Bromma en nyckelroll och en övervägande del av landets affärsflyg har Bromma som start eller slutpunkt. Det gäller företag med huvudkontor såväl i Stockholm som på andra platser i Sverige. Flera utlandsägda företag nyttjar också Bromma för affärsflyg. En stor del av den internationella delen av denna trafik går till och från huvudstäder i Europa.

Brommas roll som nav för affärsflyget kommer av allt att döma växa de närmaste åren, vilket stärker behovet ytterligare av att säkra expansionsmöjligheterna för Brommas affärsflyg. Detta är ett prioriterat mål för staden i de pågående förhandlingarna med Luftfartsverket om ett nytt tilläggsavtal för Bromma flygplats.

Uppdrag: Verka för att utbyggnaden av snabbtåg till Europa påskyndas.

I de flesta investeringssammanhang kommer marknadstillgänglighet högt upp bland attraktionsfaktorerna. Under 1990-talet har kontinentala järnvägssystem fått en renässans. Det är viktigt att Stockholmsregionen knyts nära kontinenten också med järnväg. Konceptet Europakorridoren omfattar ett område från Stockholm till Hamburg. Här lever och arbetar 20 miljoner människor. Och här finns nästan en miljon företag. En snabb och säker järnväg i denna korridor skulle fungera som en viktig pulsåder för bl a Stockholmsregionen näringsliv.

Såväl stadsbyggnadskoret som näringslivskontoret deltar i det lobbyarbete som pågår för att långsiktigt söka finna en accept för denna stora järnvägsinvestering. Lobbyarbetet har lett fram till att Banverket fått i uppdrag att närmare studera förutsättningarna för Europakorridoren.

6.2.2. Utbildning och forskning

Förmågan att utveckla ny kunskap har blivit en förutsättning för att klara en allt hårdare internationell konkurrens. Företags kunskapsbehov kan tillgodoses genom rekryterad kvalificerad arbetskraft och genom utbyte mellan akademisk forskning och utbildning. Länken mellan forskning och företagsamhet kan också ge upphov till nyföretagande genom att forskare uppmanas att föra ut sina resultat på marknaden. För att skapa förutsättningar för företag att möta kunskapsbehoven är utbildnings- och forskningssystemen av avgörande betydelse. Staden ansvarar för bl a grund- och gymnasieskola medan staten svarar för den högre utbildningen och forskningen. För att kunna behålla företag som är verksamma i regionen, locka utländska företag att

behålla företag som är verksamma i regionen, locka utländska företag att etablera sig i regionen och få till stånd nyföretagande måste utbildningen och forskningen kunna:

- ? **Tillgodose näringslivets behov av arbetskraft:** Det ska finnas arbetskraft som motsvarar företagets behov i regionen. Arbetskraften ska i antal och kvalifikationer motsvara näringslivets behov.
- ? **Ge upphov till innovationer och entreprenörer:** Studiemiljön ska utgöra en kreativ miljö som stimulerar uppkomst av innovationer och entreprenörer.

Uppdrag: *Verka för att utbildningskapaciteten ökar i regionen och för att utbildningarnas inriktning och nivå i högre utsträckning anpassas till näringslivets behov.*

Näringslivets tillväxt är beroende av tillgång till arbetskraft som i antal och kvalifikationer svarar mot näringslivets behov. Detta har under den gångna perioden blivit allt tydligare. Stockholms ekonomi är i allt högre utsträckning kunskapsdriven och baseras på ett antal marknadsområden – samtliga med nära koppling till forskning och utbildning. I Stockholmsregionen arbetar cirka en kvarts miljon människor i företag som tillhör ett kompetens- eller innovationskluster. Vi befinner oss i ett område med en av de allra största investeringsvolymerna inom TIME-sektorn (TIME = Telekom, IT, Media och Entertainment), även globalt sett.

Bristen på arbetskraft med adekvat utbildning har i flera undersökningar och enkäter angetts som företagets största tillväxthinder. Inom näringslivskontoret har därför "näringslivets kompetensförsörjning och FOU-frågor" pekats ut som ett särskilt insatsområde. Frågor rörande kompetensförsörjning och FOU-kontakter är ett inslag i hela kontorets arbete. Talangjakt och rekrytering av spetskompetens utgör numera också ett allt mer accepterat inslag i arbetet med Inward Investment inom såväl ISA som B.A.S.

Vid möten med *Stockholms stads Småföretagsdelegation* har frågan om behovet av kompetensutveckling för anställda inom befintliga företag och rekrytering till bristyrken särskilt lyfts fram. Inom ramen för delegationens möten har kontakter skapats mellan utbildningsförvaltningen och näringsliv som gett upphov till intressanta utbildningsinsatser. Det handlar inte bara om akademiska spetskompetenser utan också om brist på hantverkare (elektriker, vvs, glasmästare mm), taxiförare och servicepersonal samt personal inom vård och omsorg (se också sid 19 och 31).

Synen på arbetskraftsinvandring genomgår en långsam förändring och ett mer aktivt, offensivt förhållningssätt förefaller vara på väg. Andra länder i och utanför Europa agerar allt mer offensivt för att locka till sig attraktiv arbetskraft. Näringslivskontoret har utformat en bred skrivelse i frågan (näringslivsnämnden har sänt den till regeringen). För Stockholm utgör Östersjöregionen ett intressant område för kompetensrekrytering. Stockholmsregionens universitet och högskolor har ökat antalet utbytesprogram med länder i östersjöområdet vilket kan leda till en ökat intresse att arbeta i Stockholmsregionen på sikt. Näringslivskontoret har beretts tillfälle att medverka i regeringens uppdrag till AMS och migrationsverket att

verka i regeringens uppdrag till AMS och migrationsverket att underlätta regelverket vid rekryteringar utländsk specialkompetens.

Många av dem som invandrat till regionen utgör en outnyttjad arbetskraftsreserv. Särskilda insatser för att matcha kompetenser med företagens behov är dock ofta nödvändiga. Det framgångsrika projektet *Kista Matchning* har genom tillskott av EU-medel kunnat utvidgas till hela Stockholm. Denna utvidgning till hela staden ägde rum 2001. I Kista har vidare projektet *Kista Open Academy* påbörjat ett likaså EU-finansierat projekt med ambitionen att åstadkomma flexibla skräddarsydda utbildningar på högskolenivå för invånarna på Järvafältet.

Nedan kommenteras några av marknadsområdena ur kompetensförsörjningssynpunkt.

Life Science/bioscience

Life Science området har fått en allt större betydelse som tillväxtsektor. Stockholm-Uppsala regionen tillhör idag Europas främsta regioner inom bioteknikområdet. Insatser inom området är ett av de prioriterade insatsområdena i det fortsatta utvecklingsarbetet för staden. Stockholms Akademiska Forum har på uppdrag av näringslivskontoret tagit fram en skrift som presenterar utbudet av biovetenskapliga utbildningar i regionen. Skriften publicerades 2001.

Upplevelseindustrin

Upplevelseindustrin är ett område som rymmer flera olika branscher. KK-stiftelsen har tagit ett initiativ för att samla företrädare för olika branscher inom mode, design, arkitektur, musik mm. En förstudie kring etablering av högskoleutbildningar för upplevelseindustrins behov har genomförts och diskussioner om förläggning till Stockholm förs för närvarande. I arbetet har Stockholm deltagit tillsammans med Interaktiva institutet. Stockholms stad ger också ett årligt bidrag till det unika kompetenscentrum som Interaktiva institutet står för. Under 2001 har näringslivskontoret medverkat till att i samverkan med Lärarhögskolan och Riksbankens Jubileumsfond etablera ett *Toy Research Institute*.

TIME

Under perioden har bristen på arbetskraft inom TIME-området varit särskilt uppmärksammat. Under åren 2000-2001 har visserligen ett stort antal varsel skett inom sektorn. Detta har i någon mån minskat bristsituationen. Flertalet av dem som är arbetslösa har dock rekryterats till andra företag och verksamheter. Kraven på teknisk kompetens i IT-branschen ökar och brist på specialutbildade inom tekniskt kvalificerade kompetensområden kvarstår.

Utbyggnaden av högskoleutbildningar

Utbyggnaden av högskoleutbildningar har ökat i hela landet under perioden. Stockholm har ungefär det antal studieplatser som motsvarar folkmängden. Bland de högskolor som ökat antalet registrerade studenter mest i Stockholmsområdet mellan

1999/2000 och 2000/2001 hör Lärarhögskolan, Stockholms universitet samt Södertörns högskola. Karolinska Institutet har minskat med 3 procent och KTH ligger i stort sett stilla.

Den statliga utbyggnaden har främst berört naturvetenskap och teknik. Inom dessa områden finns idag vissa problem att fylla platserna. Stockholms universitet och högskolor har generellt en högre utnyttjandegrad än övriga högskolor. Näringslivskontorets vill särskilt lyfta fram det angelägna i att utforma utbildningar med inriktning mot kvalificerade tekniska kompetenser, gärna i kombination med andra ämnesområden. Sådana kombinationer attraherar ungdomar i större utsträckning än renodlat tekniska, och naturvetenskapliga.

Antalet sökande till grundutbildningen vid universitet och högskolor är fortfarande högt men under de senaste åren har skillnaden mellan antalet sökande och högskolans kapacitet att ta emot nya studenter minskat. Av alla sökande hösten 2000 erbjöds drygt 50 procent plats. Sökandetrycket varierar dock kraftigt mellan olika utbildningar. Inom den kraftigt utbyggda ingenjörsutbildningen finns det svårigheter att fylla platserna på vissa inriktningar och orter. Inför år 2002 fortsätter intresset för systemvetenskapliga utbildningar att minska. Antalet förstahandssökande är nu mindre än en tredjedel av vad det var för två år sedan.

Källa: Högskoleverkets årsrapport för år 2000 samt PM från Högskoleverket, 2001.

Uppdrag: Bygga ut lärlingsutbildningarna, i samarbete med näringslivet.

"Höstterminen 2000 deltog 87 elever i olika lärlingsprogram. Höstterminen 2001 hade antalet stigit till 133 elever".

Källa: Björn Johansson, utbildningsförvaltningen, Stockholms stad, 2002.

Stockholms gymnasieskolor har ett uppdrag att utvidga lärlingsprogrammen. Den tidigare modellen för lärlingsutbildning finns kvar men används inte. Den är ersatt av en ny modell som innebär att skolan är formellt ansvarig hela utbildningen. Eleven har naturligtvis fortfarande mycket arbetsplatsbelagd utbildning, men är inte anställd och får inte lön. I praktiken ser det olika ut om eleven får betalt, men företaget har ingen sådan skyldighet. I den tidigare modellen var skolan endast ansvarig för att undervisa eleven i kärnämnen och därutöver var eleven anställd i företaget med lärlingslön.

Flera lärlingsprogram startades under hösten 2001. Lärlingsprogrammen är försöksverksamhet från stadens sida och stora delar av utbildningen är förlagd till en arbetsplats. Det förs diskussioner om att vissa yrken kräver längre tid än tre års lärlingsutbildning och i vilken regi vidare utbildning i så fall ska ske.

"Det krävs lokala initiativ och stort engagemang för att lärlingsprogram ska komma till stånd. Först och främst måste bra kontakter etableras med företag, på en personlig nivå. Den absolut viktigaste förutsättningen för att program ska komma till stånd är att företag ser ett behov av specialutbildad arbetskraft. Därutöver måste det finnas en flexibilitet inför branschens behov och förutsättningar. När det gäller t ex hantverksutbildning består företagen ofta bara av en person och då krävs speciallösningar. I samtliga branscher är företagen mycket noga med att eleverna sköter de teoretiska ämnena i skolan också".

Källa: Björn Johansson, utbildningsförvaltningen, Stockholms stad, 2002.

Branschen tar ofta initiativ. Exempelvis har Birka Service tagit initiativ till lärlingsutbildning på elinstallationsprogrammet. Flextronics har anordnat företagsbesök inom Söderortsprojektet. Staden söker även aktivt samarbete med näringslivet. Särskilt viktigt är det inom industri och fordon där utrustningen är dyr och byts ut så ofta att staden omöjligt kan erbjuda utbildning med den senaste utrustningen. Stockholm har på området lärlingsutbildningar numera ett nära samarbete med Stockholms Hantverksförening.

Pågående lärlingsutbildningar

Ett program med 14 elever deltar i ett lärlingsprogram vid S:t Görans gymnasium. Hantverksföreningen skaffar fram arbetsplatser till eleverna.

På S:t Eriks gymnasium deltar 16 elever i lärlingsprogrammet med elinstallation som inriktning. Programmet anordnas i samarbete med Birka service.

För närvarande förs diskussioner med Flextronics i Sättra om att starta lärlingsutbildning inom det el-tekniska programmet på Skärholmens gymnasium. Flextronics har egen skola för sina anställda som möjligen också skulle kunna använda Skärholmens gymnasium har tidigare erfarenhet av lärlingsprogram eftersom de sedan två år har ett sådant inom elprogrammet. Ca 47 elever deltar i programmet. Tio elever går ett hantverksprogram och dessa ska nu flyttas till S:t Görans gymnasium.

Kista gymnasium har ett program med bygginriktning som 40 elever deltar i. Sex elever deltar i livsmedelsprogrammet i Enskede Gård. Där planeras eventuellt även en fordonsinriktning. Diskussioner pågår med branschen. Utbildningar som är yrkesinriktade men inte formellt lärlingsutbildningar är Barn- och fritid, Hotell- och restaurang och Frisörutbildningen. Det finns idéer om att försöka skapa ett lärlingsprogram inom omvårdnad, men det finns inget konkret förslag färdigt ännu. Byggbranschen är en bransch som alltid har engagerat sig mycket i att skapa lärlingsutbildningar. Andra branscher kan ha svårt att samla alla medlemsföretag kring ett initiativ, även om det finns intresse från centralt håll.

Uppdrag: Verka för att statsmakternas försök med kvalificerad yrkesutbildning bibehålls.

Den försöksverksamhet som bedrivits som kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning har övergått i permanent form från 1 januari 2002 enligt regeringens proposition 2000/01:63. Utbildningen ska kunna anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting samt av enskilda fysiska eller juridiska personer. Utbildningsanordnare får anordna utbildningen i samverkan med andra. Kvalificerad yrkesutbildning ska anordnas efter ansökan från utbildningsanordnare med statsbidrag eller särskilda medel som fördelas av den myndighet för kvalificerad yrkesutbildning som inrättats.

Uppdrag: Verka för att fler ungdomar väljer gymnasieprogram som motsvarar näringslivets efterfrågan och att fler ungdomar motiveras att fortsätta med universitets- och högskolestudier.

Det är en komplicerad process när en elev ska välja utbildning. Det är många olika överväganden som påverkar deras val. Det som främst påverkar eleverna är föräldrar och kompisar. Riktade kampanjer får inte alltid effekt. Ofta är det viktigare hur olika program är sammansatta och att yrket framstår som kvalificerat. Staden arbetar för att motivera eleverna dels genom den marknadsföring olika gymnasieskolor gör för sina program, dels genom studie- och yrkesvägledningen (syv). Gymnasieskolorna arbetar olika mycket med yrkesvägledning. Vissa integrerar yrkeskunskap i samhällskunskapen medan andra enbart har syvarna. Staden är också positiv till att olika branscher marknadsför sina yrken.

Vidtagna åtgärder för att motivera unga att studera vidare på universitets- och högskolenivå:

Forskningsinriktade gymnasieprogram

- ? Inom det naturvetenskapliga programmet finns forskningsinriktningar på Kärrtorps gymnasium (samarbete med Stockholms universitet), Tensta gymnasium (samarbete med Karolinska institutet), Norra real och Blackebergs gymnasium (samarbete med Stockholms universitet).
- ? Brännkyrka gymnasium planerar beteendevetenskaplig forskarinriktning i samarbete med Stockholms universitet.
- ? Östra real har speciell inriktning mot juridik och journalistik i samarbete med Stockholms universitet och Journalisthögskolan.
- ? Södertörns högskola planerar för att gymnasieelever ska kunna läsa vissa högskolekurser redan under gymnasietiden.

Utvecklingscentra

Utbildningsförvaltningens utvecklingsavdelning har sedan flera år sju utvecklingscentra med syfte att utveckla olika ämnesområden genom kontakter med universitet och näringsliv. Utvecklingscentra finns inom områdena naturvetenskap, samhälle och ekonomi, språk, media, IT, omvårdnad och service och miljö.

Högskole- och näringslivsveckan

Varje år anordnas högskole- och näringslivsveckan då representanter från såväl universitet- och högskolor som näringsliv åker ut i skolorna och pratar om sina utbildningar respektive branscher.

Samarbete med Cisco Systems

På tekniskt gymnasium i Mälardalsregionen kan eleverna gå en nätverksteknikutbildning som är utformad av företaget Cisco systems. Utbildningen bygger mycket på e-learning. Cisco tillhandahåller kursmaterial och ser till att det är uppdaterat. Det gör att utbildningen kan hållas mer aktuell än vad som skulle vara möjligt annars. Eleverna genomför utbildningen i skolans lokaler med skolans lärare, men det finns en uppbyggd labbmiljö på webben. Efter kursen kan eleverna ta en Cisco-certifiering. Eleverna får även arbeta med "riktiga" projekt. Exempelvis har några elever fått göra uppdrag åt nya Nobelmuseet varefter också ersättning utgick. Det finns en regional akademi som har direktkontakt med Cisco som övriga skolor kan ha kontakt med. Ansvar för detta har Thorildsplans gymnasium.

Avtalet med Cisco är transparent, dvs den går att tillämpa även på andra system.

Internationell näringslivsgren på Tensta gymnasium

Inom ramen för Samhällsvetarprogrammets ekonomiinriktning på Tensta gymnasium finns en internationell näringslivsanknuten gren knuten till Lunda Nova näringslivscenter. Syftet med utbildningen är att tillgodose företagets ökande behov av språkkunniga, näringslivsinriktade medarbetare.

Företagargymnasiet med logistikinriktning i Spånga

Inom ramen för Samhällsvetarprogrammets ekonomiinriktning på Spånga gymnasium finns en logistikgren i samverkan med lokalt näringsliv. Logistikinriktning är knuten till Lunda Nova företagscenter.

Utbildningsförvaltningens generella samarbete med näringsliv och universitet- och högskola

De senaste 3-4 åren har kontakterna och samarbetet med universitet och högskola utvecklats väsentligt. Det krävs dock mycket kontakter för att upprätthålla och utveckla samarbetet. Det är viktigt att engagemanget måste komma från samtliga aktörer. Ett gott exempel är Regionplane- och trafikkontorets initiativ till en diskussion med utbildningsförvaltningen, grannkommuner och högskolor om hur man kan öka andelen ungdomar som läser vidare till högskolan. Utbildningsförvaltningen ser det

som sin uppgift att föra eleven vidare till nästa utbildningsteg. För att lyckas ännu bättre med detta bör eleverna komma i kontakt med forskningsförebilder redan på högstadiet. En sak att satsa på är ambassadörer från olika högskolor, gärna med en integrationsperspektiv. Södertörns högskola har till exempel ett sådant uppdrag. Det kommer troligen snart att vara möjligt för elever i grundskolan att läsa gymnasiekurser.

Uppdrag: Intensifiera ansträngningarna för att öka antalet studentbostäder i samverkan med övriga regionen.

Tillgång till bostäder för studenter och forskare är en grundförutsättning för möjligheten att rekrytera studenter och forskare utanför regionen. Studieplatserna vid Stockholms läns universitet och högskolor har i ökad utsträckning fyllts av studenter från den egna regionen. Bristen på studentbostäder har varit och är fortfarande en flaskhals när det gäller rekrytering av både studenter från andra delar av landet och för rekrytering av utländska studenter inom ramen för befintliga utbytesprogram. Dessa bygger på principen att svenska studenter får möjlighet att studera utomlands endast om motsvarande möjligheter erbjuds utländska studenter att studera i Sverige. Tillgång till bostad är ett av villkoren för att ett utbyte ska kunna äga rum.

De kommunala bostadsbolagen

Svenska Bostäder har antagit en särskild policy avseende studentbostäder mot bakgrund av ägarkrav att Svenska Bostäder ska ha ett särskilt ansvar för produktion av studentbostäder. Målgruppen är studenter vid universitet och högskolor anslutna till Stockholms Studentkårers Centralorganisation, SSCO samt utbytesstudenter, forskare och gästforskare. Beräkningar visar på ett behov av studentbostäder i Storstockholmsområdet fram till och med år 2004 på 5000 - 10000 nya lägenheter. Under åren 2001-2004 planeras 1000 lägenheter. Svenska Bostäders inriktning är att på sikt skapa 400-500 lägenheter årligen. Svenska Bostäder planerar också uppförande av ett särskilt hus för utländska forskare i samband med planerna för Nordvästra Kungälv. Förhållande är dock utbyggnadstakten otillräcklig. Svenska Bostäder efterlyser också ett mer systematiskt och aktivt agerande från universitetens sida. Frågan om en gemensam samrådsorganisation mellan staden, Svenska Bostäder och universiteten bör aktualiseras.

Ett stort antal studentbostäder planeras också i kranskommunerna bl a Botkyrka, Huddinge och Solna.

Till detta kommer de andra kommunala bostadsbolagens planer som exempelvis Familjebostäders och SISABs (Skolfastigheter i Stockholm AB) planer på att bygga studentbostäder i Rågsved. Även Stockholmshem är intresserade av att bygga studentbostäder.

Ett särskilt "Residence Tower" för gästforskare och experter planeras för Kista Science City.

*Enligt länsstyrelsens uppgifter beräknas före 31/12 2002 projekt omfattande sammanlagt 1896 lägenheter påbörjas varav 987 i Stockholms kommun. Projekt som beräknas påbörjas 2003 eller senare omfattar 2977 lägenheter. Därtill kommer planer på 2058 lägenheter på fartyg eller pråm.
Källa: Länsstyrelsen i Stockholms län, 2001.*

Uppdrag: Verka för att entreprenörskap och innovativa processer betonas i utbildningen.

Skolan har en viktig roll att visa på förebilder och stimulera eleverna att utnyttja sina kreativa och entreprenöriella begåvningar. I detta sammanhang kan den egna skolans organisation och sätt att arbeta vara av betydelse. Sannolikt har det gått för kort tid för att det ska vara möjligt att dra några slutsatser om det växande antalet friskolor har någon påverkan på intresset för entreprenörskap och innovationer.

Näringslivskontoret har under de senaste åren lämnat stöd till och samarbetat med två verksamheter som syftar till att stimulera entreprenörskap och innovationer i skolan. Det är *Ung Företagsamhet* - en grupp elever driver ett elevföretag under 1 läsår på gymnasiet samt *Kolsyrat* - som är ett nytt sätt att arbeta med uppfinnande i grundskolan.

Ung Företagsamhet - UF

Verksamheten drivs inom ramen för en förening med samma namn som får ekonomiskt stöd från staden, Länsstyrelsen och enskilda företag. Totalt omfattar UF i Stockholms län ca 1300 elever som driver ca 300 företag. Varje elevföretag får stöd från lärare på den enskilda skolan samt från särskilda rådgivare, ofta lokala företagare. Elevföretaget drivs på "riktigt" under 1 läsår vilket innebär att eleverna ska starta, driva och avveckla företaget. Verksamheten i de enskilda företagen inriktas ofta mot enkla praktiska lösningar eller olika typer av tjänster.

Kolsyrat

Verksamheten har utvecklats inom Svenska Uppfinnareföreningen och deras satsningar på *Ung Innovation*. Stockholms stad har tillsammans med Stiftelsen Innovationscentrum (SIC) stöttat uppbyggnaden av Kolsyrat. Målgruppen är elever i grundskolans låg- och mellanstadier. Kolsyrat ska fungera som en service till skolorna, först förbereds lärarna och sedan utmanas eleverna till att lösa problem i sin omgivning. Maria Gamla Stans stadsdelsförvaltning var först att prova Kolsyrat, som påbörjades som ett pilotprojekt under 1999. Flera hundra skolelever i Björngårdsskolan, Mariaskolan och Högalidsskolan i Stockholm har deltagit i Kolsyrat och många elever har kommit med bra idéer och nya innovationer.

Ett exempel: När Robin Juth, 11 år, och hans klasskamrater vägde på stolarna gick lamporna sönder i frisersalongen under klassrummet. Då uppfann Robin ett stolvippsstopp. "Fröken sa att jag skulle sluta väga på stolen. Varje gång stolen dunsade ner gick salongens dyrbara lampor sönder. Det blev mycket pengar att betala för." Robin Juth, intervju i Tidningen Södermalm, 2001.

Några andra innovationer utöver Robins är Senchup (senap och ketchup i en flaska), städhatt, smörstift, kvittoautomat och läxhjälpen. Uppfinningarna har väckt uppmärksamhet i TV, radio och tidningar.

Genom ett utvecklat samarbete mellan Kolsyrat och den av näringslivskontoret finansierade rådgivningen SMART, har flera av elevernas idéer kunnat utvecklas och fått tillgång till professionell rådgivning. SMART, som också utvecklats inom Svenska Uppfinnare-föreningens satsning Ung Innovation, har under året integrerats i Förnyelse Stockholm, näringslivskontorets oberoende innovationsrådgivning.

I Förnyelse Stockholms rådgivning har under 2001 totalt 7 rådgivare varit engagerade på deltid som konsulter. Kontorets policy är att rådgivarna ska vara verksamma på deltid, ha egen erfarenhet av utvecklingsarbete och erfarenheter av produktutveckling. Rådgivningen har ägt rum på näringslivskontoret, i Kista och i Svenska Uppfinnareföreningens lokaler.

*Under 2001 fick 2389 personer rådgivning hos Förnyelse Stockholm.
Källa: Stockholms Näringslivskontor, 2002.*

Rådgivningsverksamheten sker i nära samarbete med bl a Almi Företagspartner, Teknikhöjden, Electrum, Novum, Svenska Uppfinnareföreningen och andra aktörer.

Sedan många år ansvarar också näringslivskontoret för *Stockholms stads uppfinnarstipendier*. Genom stipendierna vill staden premiera och stimulera idérika personer, oberoende av inom vilket område som uppfinningen gäller, att gå vidare med utvecklingsarbetet. Under de senaste åren har åtta till tio stipendier delats ut och beloppen har varierat mellan 15 000 och 120 000 kronor. Sammantaget betalar staden ut 500 000 – 600 000 kronor årligen till stipendiaterna.

Uppdrag: Stödja och underlätta etablering av teknologiparker i regionen.

Under de senaste 25 åren har betydelsen av samverkan mellan universitet/högskolor och näringsliv blivit allt väsentligare för ekonomisk tillväxt i hela västvärlden. Detta har bl a manifesterats i satsningen på teknik- och forskningsparker, dvs miljöer som stimulerar tillväxt med fokus på högteknologiskt, kunskapsintensivt och forskningsbaserat företagande. Parkerna skapar möjlighet till samverkan mellan företagande och universitet/institut med högre utbildning och forskning. En väl utvecklad park erbjuder en mångfald av service och tjänster som underlättar för nya företag i uppbyggnadsskedet och stimulerar företagsutveckling. Detta sker

det och stimulerar företagsutveckling. Detta sker företrädesvis inom ramen för inkubatorverksamhet. En förutsättning för en lyckad parkmiljö är gemensamma satsningar och starka relationer med lokala, regionala, nationella och internationella aktörer.

Den internationellt vedertagna definitionen av en teknik/forskningspark förutsätter geografisk samlokalisering av företagande och universitet/högskoleverksamheter. Med denna definition finns det i Sverige 31 teknik- och forskningsparker, varav tre i Stockholmsregionen.

I Stockholmsregionen finns tre teknikparker: Kista Science Park i Kista, Teknikhöjden vid Albano i Stockholm och Novum i Huddinge.

Tillkomsten, och till viss del även driften av dessa teknikparker, har varit beroende av kommunala, regionala och nationella satsningar. Utöver dessa har under senare år nätverk och geografiska kluster inom olika tillväxtbranscher skapats i Stockholm genom marknadens egna krafter. Exempel på detta är t ex Nacka Strand (Telecom), Värtahamnen (Time City), Nordvästra Kungsholmen och planerna för Norra Stationsområdet (Life Science) samt visionen om Hammarby Sjöstad som en spjutspetsinriktad stadsdel inom miljöområdet. På sikt är det tänkbart att några av dessa områden kan utvecklas till mer traditionella science parks om utbildnings-/forskningsverksamheter lokaliseras till dem. Sannolikt är dock detta inte nödvändigt. Inom en så begränsad region som Stockholm är den geografiska sametableringen inte avgörande. Däremot är det väsentligt att det finns resurser för att skapa och vidmakthålla virtuella nätverk och för väl genomförd samverkan mellan utbildning, forskning och företagande inom de olika klusterområdena.

Inkubatorer

En satsning på inkubatorer i Stockholmsregionen för att skapa tillväxt är dock nödvändig. Inkubatorer är miljöer som stödjer unga företag i det kritiska uppstartsskedet. Syftet är att på kortast möjliga tid få en affärsidé att utvecklas till ett bärkraftigt, expansivt och framgångsrikt företag. Detta sker med professionell rådgivning inom områden som finansiering, internationalisering, affärsutveckling, managementutveckling mm.

Inkubatorer är en central del av teknik- och forskningsparkernas verksamhet, men kan också verka fristående från dessa. Exempel på det senare finns i Stockholm medan kuvöser i parkerna fortfarande befinner sig på en tämligen outvecklad nivå. Detta gäller hela Sverige. I ett nyligen avslutat EU-projekt, *Benchmarking on Business Incubators* framgår det att det finns ca 900 inkubatorer i Europa (varav drygt 30 i Sverige) och ca 3 000 world-wide. Den genomsnittliga inkubatorn i Europa har en bemanning på 5-6 personer. Här ligger de svenska inkubatorerna klart efter. Den "normala" bemanningen ligger i Sverige på 1-2 personer. Det är av största vikt att inkubatorsystemet utvecklas i Sverige och i synnerhet i Stockholm där viktiga samarbetspartners redan finns. En sådan satsning involverar lokala, regionala och

betspartners redan finns. En sådan satsning involverar lokala, regionala och nationella offentliga organ, men även privata.

Uppdrag: Aktivt verka för att Kista Science City underhålls och kontinuerligt utvecklas.

Ett omfattande arbete har under perioden lagts ned på att etablera en vision för Kista Science City. Arbetet ingår som ett led i ansträngningarna att stärka de kluster som präglar Stockholm. I ett förvaltningsövergripande arbete under år 2000 och 2001 lyckades staden i nära samarbete med näringslivet identifiera såväl en övergripande vision som ett stort antal operativa delförslag för det framtida Kista. Det omfattande visionsarbetet är idag förankrat i berört näringsliv och Stockholms stads kommunfullmäktige har fattat beslut om visionen.

En tydlig TIME-struktur ska eftersträvas, vilket betyder en breddning av områdets näringsliv. Den nya beslutsstrukturen för Kista Science City är från och med hösten 2001 fastlagd. Stiftelsen Electrum har fått en bemanningsmässig förnyelse, styrelsen är ny och nytt kapital har tillförts. Stiftelsen har en roll som strategisk kunskapsuppbyggare medan bolaget Kista Science City koncentrerar sig på operativa marknadsföringsaktiviteter, mottagning, etablering och skilda infrastrukturprojekt.

Den nedgång som den traditionella telekom-näringsen i Kista konfronterats med under 2001 understryker ytterligare behovet av olika kompletterande och värdeförädlade insatser i området. Ur konjunktursynpunkt fasar därför de nya insatserna för Kista Science City väl in.

Uppdrag: Bidra till att nya former för samverkan mellan näringsliv och högskola utvecklas.

I och med att högskolelagen nu föreskriver att universitet och högskolor förutom uppgiften att bedriva forskning och utbildning också ska samverka med det omgivande samhället, den s k *tredje uppgiften*, har universitetens intresse för att samverka med näringslivet ökat. Några extra resurser för sådana samarbeten har dock inte universiteten. Samarbeten måste därför finansieras via företagen eller via högskolornas reguljära budgetar. Teknikbrostiftelsen har finansierat ett antal pilotprojekt med syfte att hitta modeller för näringslivskontakter. Ett sådant projekt är *Kompetensbron* som bygger på uppsökande verksamhet till företag. Det är inte helt lätt för företag, utan akademisk tradition att nå fram till kompetens inom den akademiska världen. Brist på överblickbarhet och kulturella skillnader sätter ofta käppar i hjulet för ett smidigt utbyte.

Tillkomsten av *Stockholms Akademiska Forum* (StAF) som ett initiativ från Stockholms rektorskonvent har starkt bidragit till att möjligheterna att hitta samtalspartners inom universitet och högskolor ökat. Via det webbaserade projektet *Högskolekontakt* kan företag själva gå in och söka samarbetspartner inom universitet och högskolor. Näringslivskontoret för kontinuerligt diskussioner med StAFs ledning om hur kontakterna mellan företag och akademi kan byggas ut. StAFs inriktning

terna mellan företag och akademi kan byggas ut. StAFs inriktning samordnas också med de marknadsområden som utgör grunden i näringslivskontorets arbete.

Ett annat projekt är TIME-projektet som erbjuder en viktig arena för möten mellan akademi, företag och offentlig sektor. Fler sådana mötesplatser har efterlysts. Kontoret diskuterar med KK-stiftelsen möjligheten att inrätta en permanent mötesplats för upplevelseindustrin som bygger på samverkan mellan akademi, företag och offentlig sektor. Electrum som under perioden ombildats och nyorienterats utgör ett tidigt exempel på en sådan samverkansyta.

Därutöver finns IT-Forum som är en mötesplats mellan offentliga organisationer, universitet och högskolor, företag och organisationer för diskussioner och projekt som kan stödja tillväxten inom IT-området i regionen (läs mer om IT-Forum på sid 42).

6.2.3. Informationsteknik

Näringslivs utvecklingsmöjligheter kommer i framtiden att i allt högre utsträckning bestämmas av de förutsättningar som IT ger. En allt större del av produktionen kommer att ske med stöd av IT. En välutbyggd infrastruktur och ett utvecklat tjänsteutbud inom IT-området blir därför en allt viktigare produktionsförutsättning för samtliga företag.

I Stockholmsregionen är dessa förutsättningar synnerligen väl tillgodosedda. Det finns en utbyggd infrastruktur för tele- och datakommunikation samt ett stort utbud av varor tjänster inom IT-området. Telekommunikation är den dominerande sektorn inom Stockholms IT-kluster men Stockholm är också ledande inom området nya media. För att konkurrenskraften hos befintliga företag ska stärkas och nya företag ska attraheras till regionen krävs att Stockholm är:

- ? **Världsledande inom telekommunikationsområdet:** Stockholm ska förbli världsledande inom telekommunikationsområdet.
- ? **Europaledande inom området Nya Media/Internet/Interaktiva tjänster:** Stockholm ska bibehålla sin position som Europaledande inom området Nya Media/ Internet/Interaktiva tjänster.

Uppdrag: Ta initiativ till att en organisation inrättas med deltagare från näringslivet, utbildningsväsendet, staten och staden med uppgift att kontinuerligt utveckla staden som IT-metropol.

Staden har gemensamt med branschföreningen IT-företagen startat rådet *Mobile Services Community* för mobila tjänster. Mobile Services Community ska stimulera utvecklingen av mobila tjänster i Sverige och främst då i Stockholmsregionen. Rådet verkar även för att goda exempel på mobila tjänster samlas och demonstreras. Ambitionen är också att fungera som kunskapsnav för företag, institutioner, myndigheter, högskolor och universitet samt individer som vill engagera sig i utvecklingen av mobila tjänster.

Rådets bildades i februari 2000 och ledamöterna består av representanter från IT-företagen, Svenska IT-institutet (SITI) samt Ericsson, Nokia, Telia, Sema, Soul Business Innovation, Red Message, Sense, Compaq, Boozoka, Palm, Motorola, Adcore, e-hand, Brainheart, Gorillapark, Teracom, Ismobile, CapGemini, Noble Star, Intel, Aspiro, AU-system, Askus, Upright samt näringslivskontoret.

Bland de aktiviteter som har genomförts, förutom regelbundna möten, kan nämnas analysträffar, presskonferenser bl a i TIME-veckan 2001, tidningsbilagan Next Generation i Svenska Dagbladet och Finanstidningen i maj 2001.

Uppdrag: Verka för att förbättra tillgången på IT-utbildad arbetskraft.

Under perioden har bristen på arbetskraft inom IT-området varit särskilt uppmärksammas. Under åren 2000-2001 har visserligen ett stort antal varsel skett inom sektorn. Detta har i någon mån minskat bristsituationen. Flertalet av dem som är arbetslösa har dock rekryterats till andra företag och verksamheter. Kraven på teknisk kompetens i IT-branschen ökar och brist på specialutbildade inom tekniskt kvalificerade kompetensområden kvarstår.

Vid upprepade tillfällen har staden påtalat för regeringen de flaskhalsar som finns för ökad kompetensinflyttning. Stockholms synpunkter har även kanaliserats via Invest in Sweden.

Uppdrag: Verka för att fortsätta utbyggnaden av det fiberoptiska nätet i regionen.

Bredbandtekniken gör det möjligt att med hög hastighet i dubbla riktningar överföra stora mängder digital information. Tekniken gör det billigare och enklare att kommunicera med såväl text och bild som ljud. Det finns olika typer av bredbandsanslutningar. Den lösning som har högst kapacitet och troligen är den mest hållbara lösningen på lång sikt är lösningar baserade på optisk fiber/svart fiber.

1993 bildade Stockholms stad, i politisk enighet, bolaget Stokab som startade sin verksamhet 1994. Stockholms Stadshus AB äger 91 procent av aktierna och Stockholms läns landsting resterande 9 procent.

Stokab AB tillhandahåller en öppen och operatörsobunden fiberinfrastruktur från vilken alla operatörer som så önskar kan hyra svart fiber inom hela Stockholmsregionen. Bolagets strategi är att vara ett nav för infrastruktur som även omfattar till närliggande regioner. Stora användare inom slutkundsområdet är bland annat bank, finans, försäkring, handel, industri och media, som utnyttjar fiberförbindelserna för att etablera sin egen kommunikation med den hastighet de själva väljer. Stokab AB samspelar med ett dussintal internationella aktörer och verkar aktivt, genom bland annat PR-satsningar och via bolagets internationella kontakter, för att stärka bilden av Stockholm som TIME-metropol. Den så kallade Stokab-modellen har fått mycket positiv uppmärksamhet i olika branschsammanhang, både nationellt och internationellt.

Stokab hade, hösten 2001, mer än 4500 km fiberkablar med sammanlagt 500 000 fiberkilometer. Det kan jämföras med Sveriges andra stadsnät där 40 procent anger att deras nät är kortare än 6 km, 40 procent har längre nät än 6 km, men kortare än 50 km och resterande 20 procent uppskattade sina nät till längre än 50 km.

Källa: Enkätundersökning genomförd av Svenska StadsNätsföreningen, 2001.

Utbyggnaden av nätet påbörjades i de kommersiella kvarteren av Stockholms innerstad, samt de större industriområdena runt Stockholm. Under 1999 kom nätet att täcka större delen av innerstadskvarteren, de flesta kommunala skolor och kommunala inrättningar (bibliotek, stadsdelsförvaltningar m.m.), och ett flertal industri-, kontors- och affärscentra i Stockholms Stad. Centralorten i varje kommun i Stockholms län är ansluten med minst en accesspunkt sedan slutet av 1999. För respektive kommun finns det därmed möjlighet att ansluta sig till Stokabs nät. Hur utbyggnaden kommer att ske bestäms av efterfrågan i respektive kommun. Redan idag finns det i flertalet kommuner ett mer eller mindre utbyggt nät. Även de större sjukhusen i Stockholms län är sammankopplade. Vissa öar i Stockholms skärgård har anslutningspunkter till nätet, däribland Yxlan, Blidö, Ljusterö, Möja, Sandhamn, Utö och Öja.

Stokab genomför för tillfället förläggning av nya fiberkablar på Södermalm.

IT-Forum

IT-Forums verksamhet fokuseras på två huvudområden, *IT-infrastruktur i regionen* och *Tjänster i nätet*. Målet är att öka samarbetet i länet för att stödja IT-utvecklingen och stärka Stockholmsregionens som IT-centrum och därigenom skapa ökad tillväxt inom IT-området (se vidare nedan).

Uppdrag: Verka för att den infrastruktur som finns i länet får kopplingar in och ut ur regionen.

IT-Forum

I mitten av 1990-talet bildades IT-Forum av Stockholms läns landsting, Länsstyrelsen, Stockholms stad och Länsarbetsnämnden. Målet med IT-Forum är ökat samarbete i länet för att stödja IT-utvecklingen och stärka Stockholmsregionen. Ett viktigt syfte är att verka för en effektiv och samordnad utbyggnad av infrastrukturen i Stockholms län. IT-forum har t ex samordnat skärgårdsfiberutbyggnaden från Ljusterö till Sandhamn och ska koordinera den vidare utbyggnaden till Utö. Målen för skärgårdsutbyggnaden är att göra infrastrukturen tillgänglig på öarna och skapa en testmiljö för nya tjänster i skärgården, såväl offentliga som näringslivstjänster.

Baltic Open Net (BON) mm

I december år 2001 offentliggjordes att Stokab, om inte oväntade hinder dyker upp, ska göra investeringar för utbyggnad av en alternativ IT-infrastruktur mellan Stockholm och Gotland under år 2002. Vissa planer finns redan hos andra intressenter att ta vid och bygga vidare på den öppna och operatörsoberoende IT-infrastrukturen

vid och bygga vidare på den öppna och operatörsoberoende IT-infrastrukturen från Gotland till Baltikum. I det perspektivet har också utbyggnaden till Sankt Petersburg och Stockholmskontoret varit ett viktigt initiativ, även kallat Baltic Open Net.

"Projektet är en produkt av det regionala tillväxtavtalet och kommer att gynna såväl Gotland som hela Stockholmsregionen. På sikt kommer den internationella datatrafiken öka markant och då kommer Gotland att bli ett viktigt IT-nav".

Källa: Anders Broberg, AB Stokabs ordförande, 2001.

Uppsala och Enköping

Förutom Stockholmsregionen kan Stokab idag erbjuda uppkopplingar till Uppsala. Utbyggnaden fortsätter och under 2002 kommer uppkoppling mot Enköping vara möjlig.

Uppdrag: Verka för att öka driftsäkerheten i den svenska delen av Internet och för att den elektroniska infrastrukturen konkurrensutsätts.

Stokab har under flera år försett SUNET (Swedish University computer NETwork) med tillförlitliga fiberoptiska kablar. Stokab fick i december 2001 i uppdrag att uppdatera SUNETs kapacitet. Avtalsperioden är på fem år och inkluderar även förlängning av tidigare förbindelser till bl a statliga museer och institutioner inom Stockholm- och Uppsalaregionerna.

SUNET är ett samarbete mellan Sveriges universitet och högskolor med syfte att ge universiteten och högskolorna tillgång till nationell och internationell datakommunikation. SUNETs mål är att erbjuda universitet och högskolor de tjänster som de efterfrågar inom datakommunikationsområdet. Nätet har varit i drift i knappt tre år, och dagens nät är fullt utnyttjat på många ställen, och trafikvolymen har fördubblats varje år - en utveckling som förväntas pågå även i framtiden.

"Stokab har under flera år försett SUNET med tillförlitliga fiberoptiska förbindelser. Tack vare dessa förbindelser har SUNET kunnat bygga mycket kostnadseffektiva och säkra kommunikationslösningar för de delar av SUNET:s nät som finns i Stockholmsområdet. När vi nu uppgraderar SUNET kapaciteten är det därför naturligt att i Stockholm även fortsättningsvis hyra fiberoptiska förbindelser från Stokab".

Källa: Hans Wallberg, ansvarig på SUNET, 2001.

Uppdrag: Tillvarata sin ställning som betydande aktör på marknaden för att stimulera ökad konkurrens och produktutveckling inom telekommunikationsområdet.

Inom en rad områden stimulerar staden konkurrens och produktutveckling inom telekommunikationsområdet. Nedan följer några större områden och projekt.

Staden som testmiljö

Genom t ex utbildningsförvaltningens stora satsning *IT i skolan* utgör staden en mycket stor testmarknad för olika tjänster inom utbildningsområdet. Ett exempel är utvecklingspotentialen för AV-centralen och vuxenutbildningen.

GIS

I Kista pågår ett projekt inom väginformatik där information kopplas till kartor och görs tillgänglig på elektronisk väg.

Stockholm Vatten bedriver ett projekt med aktuell information om vattenförsörjningen vilket innebär ökad service för deras kunder.

24-timmars myndigheten

Staden utvecklar/köper tjänster för att via Internet kunna erbjuda bättre och snabbare service till medborgarna, som t ex att kunna ställa sig i barnomsorgskön eller beställa blanketter från stadens olika verksamheter.

Äldreomsorgen

Projekt i Liljeholmen där befintlig teknik utnyttjas för att på ett bättre sätt kunna följa upp vilka åtgärder som vidtagits hos pensionären, vem som utfört dessa och vid vilken tidpunkt de har utförts.

IT-Forum

IT-Forum, vars huvudmän är Stockholms stad, Stockholms läns landsting, Länsstyrelsen och Länsarbetsnämnden spelar en viktig roll som koordinator i frågan om tillväxt för Stockholmsregionen. Detta innebär att IT-Forum är en mötesplats mellan offentliga organisationer, universitet och högskolor, näringslivet – företag och organisationer – för diskussioner och projekt som kan stödja tillväxten inom IT-området i regionen. IT-Forum har uppdraget att samordna arbetet inom marknadsområdet IT inför arbetet med det nya regionala tillväxtprogram som avlöser dagens tillväxtavtal fr om år 2004. Förutom huvudmännen har IT-Forum följande intressenter för att förankra verksamheten inom såväl näringsliv, högskolor, branschorganisationer samt regionen: Svenska IT-företagens organisation, eHandelskammaren, Dataföreningen i Sverige, KTH, Företagarnas Riksorganisation, B.A.S.-Förbundet, Västmanlands och Örebro län, KTH och KTH:s såväl offentliga aktörer såsom huvudmännen och näringslivet som finns representerade i styrgruppen. Vidare finns andra viktiga nätverk upparbetade och väl fungerande såsom IT-chefs/strategsnätverket med länets kommuner.

IT-Forum kommer att stå som arrangör för ett seminarium om IT:s roll för tillväxten i regionen i början av år 2002. Seminariet ingår som ett led i diskussionerna om det fortsatta regionala samarbetet om tillväxten.

Därutöver tillkommer faktumet att staden upphandlar tjänster inom telekommunikations-området för betydande belopp. Eftersom staden inte äger någon egen utrustning läggs exempelvis telefonitjänster ut på entreprenad. Som en stor kund och beställare kan staden påverka tjänsteutbudet genom krav på specifika tjänster och genom krav på kvalitetssäkring.

Uppdrag: Verka för att kunskap och mognad inom IT-området genomsyrar hela samhället samt

Erbjuda fler tjänster och tillhandahålla mer information via Internet och förbättra tillgängligheten till Internet.

I stadens *e-strategi*, som antogs av Kommunfullmäktige i februari 2002, ges grunden för bolag och förvaltningar i staden att inrikta utvecklingen av IT till att fokusera på tillgänglighet och service. Genom den infrastruktur som nu finns i regionen och genom stadens tillhandahållande av publika datorer på medborgarkontor och bibliotek är tillgängligheten till Internet för stockholmarna mycket hög. Utveckling av tjänster tillgängliga via Internet pågår nu runt om i staden. Som exempel kan nämnas det utvecklingsarbete som görs i Kista stadsdelsförvaltning med smarta kort, gatu- och fastighetskontorets arbete med betalning via mobilen och utvecklingsprojektet *M-city* som syftar till att tillsammans med näringslivet ge Maria-Gamla Stans boende tillgång till ett antal mobila tjänster för att förenkla sitt vardagsliv.

Uppdrag: Verka för att forsknings- och utvecklingsverksamhet inom telekommunikation- och Internetområdet etableras i Stockholmsregionen.

Stockholmsregionen har gjort sig ett namn av att vara det världsledande TIME-klustret utanför Silicon Valley särskilt med avseende på mobil telekommunikation. Kista Science City, en av Europas viktigaste och största teknikparker, men även regionen i stort refereras ofta till som ett *Mobile Valley*. De senaste åren har ett stort antal företag lagt sina forsknings- och utvecklingsverksamheter i Stockholm, bl a Motorola, IBM Wireless, Nokia och HP Wireless.

För att Stockholm även fortsättningsvis ska vara den ledande TIME-regionen drivs i näringslivskontorets regi projekten *TIME.Stockholm* och *Stockholm Challenge Award*. (se även sid 18-19). Dessutom bedrivs ett arbete för att Stockholm ska delta i EU:s forskningsprogram inom IT-området. För närvarande deltar Stockholms stad i två EU-finansierade internationella forskningsprojekt; *Cybervote* och *Avanti*. Ett lobbyarbete pågår också för att etablera ett IT Agency via EU i Stockholm

Uppdrag: Bidra till att mötesplatser etableras för personer som arbetar med Fou-frågor inom näringslivet och universitets- och högskolesektorn.

Se uppdrag: *Bidra till att nya former för samverkan mellan högskola och näringsliv utvecklas*, sid. 38, samt uppdrag: *Tillvarata sin ställning som betydande aktör på marknaden för att stimulera ökad konkurrens och produktutveckling inom telekommunikationsområdet*, sid 42.

6.2.4. Livsmiljö

Företags lokaliseringsbeslut styrs i allt högre utsträckning av tillgången på kvalificerad arbetskraft. För att kunna attrahera kvalificerad arbetskraft och därmed kunskapsintensiva företag till Stockholm måste staden erbjuda en god livsmiljö. En god livsmiljö skapar också förutsättningar för att besökare ska lockas till staden och att därmed ökar efterfrågan på varor och tjänster.⁶

Stockholm har en naturlig attraktionskraft. Staden är en mötesplats och ett centrum för kultur, sport och underhållning. Staden har dessutom en bebyggelse som i samklang med naturen formar en unik stadsbild. För att Stockholms unika förutsättningar som besöks- och bostadsort ska kunna utnyttjas krävs att livsmiljön ~~härutvecklas av:~~

? **God boendemiljö:** Stockholm ska vara en attraktiv stad för boende.

? **God besöksmiljö:** Stockholm ska vara en attraktiv stad för besökare.

Uppdrag: Verka för att bostadsbyggandet ökar i Stockholmsregionen

Gatu- och fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret har tagit fram ett tiopunktsprogram för ökat bostadsbyggande.

1. Förenkla och effektivisera planprocessen

Exploaterings- och planprocessen påverkas av både lagreglernas utformning och de kommunala rutinerna. Landshövdingen i Stockholms län har nyligen föreslagit ett trettiotal förenklingar i PBL. Även riksdagens revisorer har uppmärksammat plan- och byggprocessen i en nyligen remissbehandlad rapport.

Översynen av stadens egna rutiner kommer bl a att resultera i ett kontorsgemensamt förslag senare i höst om vissa ändringar i handläggningen av detaljplaner. Snabbare hantering följer redan av nämndernas nyligen utökade

---

⁶ I Healey and Bakers årliga rankinglista över Europas populäraste städer att etablera verksamhet i anges platsens livskvalitet som en viktig faktor. Där intar Stockholm fjärdeplatsen. När det gäller variabeln ren miljö intar Stockholm sedan lång tid första platsen. Tyvärr värderas den variabeln som den minst viktiga lokaliseringsfaktorn. Totalt intar Stockholm en 15:de plats bland 30 städer.
Källa: European Cities Monitor, 2001, Healey and Baker.

befogenheter avseende planer och fastighetsaffärer. De 5 Mkr som avsatts i gatu- och fastighetsnämndens budget för att öka tempot i framtagande av detaljplaner används till flera olika både större och mindre bostadsprojekt.

För närvarande finns en beredskap med fastställda detaljplaner för ca 3000 lägenheter. Under åren 1993-2000 påbörjades i genomsnitt drygt 1 000 lägenheter per år. Under år 2001 beräknas drygt 2 000 lägenheter komma att påbörjas.

Projektlistan för planerade bostäder 2001-2005 redovisar f n över 18 000 lägenheter med möjlig byggstart de närmaste åren.

Källa: Gatu- och fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret, 2001.

2. Intensifiera arbetet med att ta fram nya markanvisningar

Sedan januari 2000 har markanvisningar skett för drygt 5 200 lägenheter (2000: 3241 och hittills under 2001: 988). Alla markanvisningar leder dock av olika skäl inte fram till att nya bostäder verkligen byggs.

I arbetet ingår också inventeringarna av stadens mark i både inner- och ytterstaden – gluggutredningar – där tänkbar byggbar mark kartlagts.

3. Eftersträva högre exploateringsgrad i nya bostadsprojekt

Gatu- och fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret strävar efter att uppnå så hög exploateringsgrad som möjligt i nya bostadsprojekt. Prövningen i enskilda fall får utvisa vilken nivå som kan uppnås med hänsyn till motstående intressen mm.

4. Öka bostadsandelen i aktuella byggprojekt i City

Gfk och sbk bedömer regelmässigt alla nya projekt i City för att se om bostäder kan inrymmas. Fastighetsägarnas motstånd mot att inrymma bostäder är dock av ekonomiska skäl kompakt så länge lägenheterna endast kan upplåtas med hyresrätt. Tredimensionell fastighetsindelning kan förmodligen ändra fastighetsägarnas inställning till att kompletteringsbygga bostadsrätter på befintliga kontorshus.

5. Utvecklad marksanering ger byggbar mark

Gatu- och fastighetskontoret verkar på flera sätt för att minska andelen förorenad mark och utveckla metoderna för marksanering. I budgetpropositionen aviseras kraftigt ökade satsningar på marksanering.

6. Uppvakta regeringen med krav på ändrade regler för fastighetsbildning och bostadsbyggande

Staden har länge verkat för att det öppnas för tredimensionell fastighetsindelning. En lagrådsremiss om detta lär nu förberedas inom justitiedepartementet (se sid 20).

---

7. Uppvakta regeringen om lägre skatter på boende och byggande

Stadsledningskontoret har berett skattefrågan och föreslår att statsmakterna informeras om boendeskatternas effekter för stockholmarna.

8. Bygga fler studentbostäder

Nämnderna och numera även Svenska Bostäder arbetar aktivt med att öka andelen studentbostäder (se uppdrag Intensifiera ansträngningarna för att öka antalet studentbostäder i samverkan med övriga regionen, sid 34).

9. Omvandla Värtahamnen till ett attraktivt område med blandad stadsbebyggelse

För hela området Loudden, Frihamnen, Värtahamnen, Hjorthagen och Ropsten pågår nu en övergripande studie. Kontoren kommer att återkomma med en samlad beskrivning av utvecklingsområdena till respektive nämnder. Parallellt med detta har överlåtelse och detaljplanearbete påbörjats för ett par delområden.

10. Stadens bostadsbolag bör delta i byggandet av bostäder

Svenska Bostäder, Familjebostäder och Stockholmshem har inventerat tänkbara kompletteringsmöjligheter på bl a egen mark och har begärt markanvisningar och planändringar. Bolagen har fått markanvisningar i projekt som omfattar 750 lägenheter. Svenska Bostäder står för 700 av dessa 750 lägenheter. För flera av stadens bostadsbolags projekt pågår planarbete.

Uppdrag: Verka för att det finns olika upplåtelseformer för bostäder.

Gatu- och fastighetsnämnden fördelar genom markanvisningsbeslut stadens mark till olika intressenter inför planering av ny bebyggelse. Markanvisning definieras som: "En option att under en viss tid och på vissa villkor ensam få förhandla med staden om förutsättningarna för genomförande av ny bostadsbebyggelse eller annan exploatering inom visst markområde".

Markanvisning kan ske antingen genom anbudsförfarande eller genom att staden direktanvisar ett område.

Allmänna mål för bostadsbyggandet

Staden ska medverka till ökad valfrihet i val av bostadsform och bostadsområde. Därigenom höjs kvaliteten och servicen mot stockholmarna. Ny bostadsbebyggelse bör därför medverka till att utbudet av blandade upplåtelseformer utökas. För ny bebyggelse inom bostadsområden bör därför markanvisningar fördelas mellan bostadsrätter och hyresrätter på så sätt att komplettering sker med bostadsrätter och/eller äganderätter om hyresrätter dominerar (exempelvis hyreshusen i miljonprogramsområdena kompletteras med bostadsrätter och/eller småhus) och med hyresrätter om bostadsrätter och/eller äganderätter dominerar.

Stadens övergripande målsättning är att uppnå en blandning av upplåtelseformer i varje stadsdel. Det ska noteras att försäljning av mark och markanvisningar är stadens huvudsakliga sätt att reglera detta. Inför varje beslut om markanvisning ska en inventering redovisas över aktuell situation vad gäller blandningen av olika upplåtelseformer. Det ska också redovisas hur den tänkta markanvisningen påverkar blandningen. På detta sätt kan staden aktivt verka för att varje bostadsområde innehåller en önskvärd blandning av olika upplåtelseformer.

Storleken på de enskilda markanvisningarna anpassas efter omgivande bebyggelse, förutsättningarna för arkitektonisk variation, möjligheterna till varierande upplåtelseformer och optimala antalet medverkande byggherrar, för att skapa mångfald.

Från hyresrätt till bostadsrätt

Kommunfullmäktige beslöt i december 1998 att hyresgäster som bor hos de kommunala hyresvärdarna – AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem – ska erbjudas möjligheten att bilda bostadsrättsförening och omvandla sina hyresrätter till bostadsrätter. Ett prioriterat mål är att öka andelen bostadsrätter i ytterstaden.

Vid årsskiftet 2001-2002 har ett 30-tal bostadsrättsföreningar bildats i ytterstaden hos de kommunala bostadsbolagen med sammanlagt ca 2500 lägenheter. Totalt har bostadsbolagen i ytterstaden ett 60-tal aktuella intresseanmälningar med sammanlagt 4000 lägenheter. I innerstaden har ca 7500 lägenheter hos de kommunala bolagen omvandlats till bostadsrätter.

Källa: Stockholms Stadshus AB, 2002.

Uppdrag: Stimulera och underlätta genomförande av hotell- och konferensprojekten som är under planering samt

Intensifiera arbetet med att ta fram ytterligare förslag till hotellägen.

Hotellgruppen är en arbetsgrupp med framförallt direktörerna och berörda avdelningschefer på gatu- och fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret. I denna grupp ingår även representanter för Stockholm Information Service (SIS) och näringslivskontoret. Syftet med samarbetet är att driva fram nya hotellprojekt genom en samordning av insatserna för att underlätta hotelltableringar i staden.

Under de senaste tre åren har antalet hotellrum ökat från 10 500 till 12 000. Ytterligare ca 4 500 rum finns i planerade projekt under de närmaste 4-5 åren.

Källa: gatu- och fastighetskontoret, 2002.

Under våren 2002 kommer en lägesrapport om bristen och planeringen av nya hotellrum att presenteras för kommunstyrelsen.

Uppdrag: Underhålla, förbättra och utveckla de offentliga miljöerna.

Arbetet med att underhålla och förbättra de offentliga miljöerna i Stockholms stad är omfattande och berör bland annat gator, parker och broar. Det sker en regelbunden översyn av skulpturer, fontäner mm. Under 2001 invigdes exempelvis Raoul Wallenbergs torg med ett minnesmärke över Raoul Wallenbergs gärning. Ett annat exempel är det speciella belysningsprogrammet *Nattljusvision* som syftar till att belysa stadens broar, statyer, träd mm nattetid för att skapa en vackrare nattsiluett och en säkrare stad. I ytterstaden handlar arbetet om att göra park- och gångvägar säkrare. Bra ljussättning är kostsam och många projekt har delfinansierats med sponsorer och samarbetspartners. Särskilda projekt för att ytterligare förbättra den offentliga miljön pågår bl a i Vasastan, Hammarby sjöstad, Lilla Essingen och City. I just City handlar det om omfattande upprustningar och kompletteringar av bebyggelsen och offentliga ytor i samverkan med fastighetsägarna. Parkeringshus byggs om till bostäder och nya butiker tillförs området.

*Polisen ser ofta att brottsligheten minskar på en gata när vi har "uppgraderat den".
Källa: Stefan Sjölund, gatu- och fastighetskontoret, Stockholms stad, 2001.*

På exempelvis Vasagatan pågår ett samarbete mellan gatu- och fastighetskontoret, Klara närpolisområde, Nordic Light Hotel och Arlandabanan. Samverkan sker för att matcha den offentliga miljön med den profil verksamheterna på Vasagatan ger till området. Det är ofta en viss karaktär på en gata som kan lyftas fram ytterligare med belysningen. Vasagatan har också rätats ut samt fått nya T-baneuppgångar. Liknade projekt pågår på flera platser i Stockholm.

Gatu- och fastighetskontoret strävar efter estetiska helhetslösningar. I samverkansarbete är det också mycket viktigt att det klart framgår vem som ska underhålla och utföra service i de offentliga miljöerna och att alla tar sitt ansvar.

Ytterstadssatsningen är ett annat viktigt projekt. Satsningen innehåller åtgärder som ökar enskilda människors möjligheter att tillsammans med staden skapa förbättringar i stadsmiljön. Det går inte att se ytterstadssatsningen som ett isolerat projekt, utan ansträngningar för att förbättra för de boende i stadsdelarna görs i alla stadens verksamheter. Det kan exempelvis handla om utbildningsinsatser för att öka anställningsbarheten och ökad trygghet genom olika upprustningsinsatser i bostadsområden.

Uppdrag: Verka för att servicesektorn ges goda förutsättningar för tillväxt.

För Stockholm Information Service (SIS) är utvecklingen av servicenäringen en prioriterad fråga. För detta arbete togs ett program fram i mitten på 1990-talet i samverkan med intressenter inom näringen. Programmet har namnet *Ett attraktivare Stockholm!* och innehåller 100 åtgärdsförslag som syftar till att utveckla Stockholms attraktivitet som besöksstad. Poängen är att fler besökare leder till ökad tillväxt inom

som besöksstad. Poängen är att fler besökare leder till ökad tillväxt inom servicesektorn. Ett antal av förslagen har helt eller delvis förverkligats, andra är under planering för genomförande och några har blivit inaktuella.

En uppdatering av programmet har gjorts under 2001. Bland programpunkterna ingår förslag om såväl nya attraktioner som evenemang. I programmet ingår också frågor om kapaciteten för bl a boende och kongresser och mässor. SIS ingår i den s k hotellgruppen, vars uppgift är att koordinera olika kommunala organs insatser för att utveckla hotellkapaciteten i Stockholm (se sid 47).

Exempel på några åtgärdsförslag ur programmet Ett attraktivare Stockholm!:

- ? *Skapa en turistlinje på vattnet med hållplatser vid museer och andra attraktioner.*
- ? *Utveckla vinterevenemang kring temat "vatten" av typ isfestival, isskulpturer, istidsmuseum, vinterturer mm.*
- ? *Utveckla turistprodukter med anknytning till Mälaren.*
- ? *Bygg ut ett maritimt centrum på Djurgården.*

Källa: Stockholm Information Service, Ett attraktivare Stockholm!, 1996, reviderad 2001.

Fr o m 1 januari 2002 har ett bolag inom Stadshuskoncernen tagit över SIS uppgifter. Verksamheten och de anställda har överförts till bolaget. Bolaget har som en av sina basverksamheter att i samverkan med näringen initiera projekt för utveckling av Stockholms attraktivitet som destination.

Uppdrag: Stimulera utveckling av nya attraktioner och evenemang inom ramen för den evenemangspolicy som utarbetas.

I september 2001 antog kommunfullmäktige en ny evenemangspolicy för Stockholms stad. I ett internationellt perspektiv är det viktigt att se stadens evenemangspolicy och internationella marknadsföring i ett sammanhang. Insatser på ett område ger effekter på andra. Stadens internationella marknadsföring är ytterst målstyrd och starkt fokuserad mot prioriterade klusterområden som exempelvis TIME, bioteknik, miljöteknik och bank och finans. Samtidigt finns ett ökande behov av att förmedla helheten Stockholm. I en sådan helhet är det viktigt att staden och regionen framstår som attraktiv, inte bara genom våra framstående företag och forskningsmiljöer, utan som en vital, dynamisk stad att bo och leva i. Inte minst är det viktigt att förstärka bilden av idrotts- och kulturevenemangsstaden Stockholm.

Det är ännu för tidigt att göra en bedömning av evenemangspolicyns tillämpningar inom stadens förvaltningar och bolag. Näringslivskontoret har dock uppfattningen att såväl pågående som planerade evenemang och attraktioner ligger väl i linje med denna policy.

Kontoret kan konstatera att nya insatser görs t ex för att marknadsföra Stockholm som student och vetenskapsstad genom exempelvis *Arts & Science Festival*, *Nobelmuseum*, *utställning om Alfred Nobel* på Tekniska museet och den planerade

seum, utställning om Alfred Nobel på Tekniska museet och den planerade kongressen *European Meeting on Science & Technology* år 2004. Det är kontorets uppfattning att även bilden av Stockholm som mäss och kongresstad kan förstärkas. Här finns stora och outnyttjade möjligheter som genom en mer samlad och systematiskt marknadsföring bättre bör utnyttjas.

6.3. Upphandling i konkurrens

Stadens efterfrågan på varor och tjänster skapar behov av produktion. Att möjliggöra för produktionen att ske i den privata sektorn kan medföra positiva effekter för företag. Upphandling i konkurrens kan skapa förutsättningar för företag att öka produktionen, att bygga verksamhet inom nya områden och att utnyttja stadens kompetens för att utveckla sin produktion och konkurrenskraft. Stadens kvalitetskriterier ställer dessutom krav på företag att ständigt utveckla sina varor och tjänster för att kunna hävda sig i konkurrensen. För att skapa förutsättningar för befintliga företag att utvecklas och för nya företag att startas ska stadens upphandling i konkurrens hänne tecknas av Staden ska upphandla all verksamhet utom myndighetsutövning och strategiska ledningsfunktioner i konkurrens.

? **Konkurrensneutralitet:** Staden ska inta en konkurrensneutral hållning till alla utförare.

Uppdrag: Pröva om upphandlingar kan göras av verksamheter som inte ingår i aktivitetsplanen, om företag eller privatpersoner kräver detta.

Stadens nämnder ska årligen i en aktivitetsplan tydligt redovisa vilka verksamheter som ska upphandlas, tidplan, upphandlingsformer och avtalstider. Kommunal verksamhet som inte redovisas i aktivitetsplanen kan också bli föremål för upphandling genom den s k utmaningsrätten. Staden är skyldig att pröva om upphandlingar kan göras av verksamhet som inte ingår i aktivitetsplanen, om företag eller privatpersoner kräver detta. Nämnden som har mottagit utmaningen ska då skyndsamt bedöma huruvida detta är möjligt.

Utmaningsrätten utnyttjas inte så ofta och de utmaningar som har skett har sällan resulterat i upphandling. Det har i vissa fall berott på att utmaningen skulle innebära att tjänsterna då skulle grupperas på ett annat sätt än i dagsläget (vilket kan försvåra en sådan upphandling) eller att flera nämnder berörs av samma utmaning.

Uppdrag: Försöka möjliggöra även för småföretag att lämna anbud, genom att anpassa paketeringen av verksamheter.

"Vår bedömning är att små- och medelstora företag har större möjligheter att delta nu och att den decentraliserade organisationen gynnar dem, eftersom omfattningen på upphandlingarna avseende traditionella varor och tjänster många gånger kan bli mindre med detta system. Detta sker dock inte på ett sådant sätt att Stockholms stad inte tillvaratar de fördelar som kan åstadkommas genom en effektiv samordning inom staden. Exempel på sådana fördelar kan vara bättre priser, leveransvillkor men även minskade administrativa kostnader för genomförandet av upphandling".

Källa: Roger Eklund, stadsledningskontoret, Stockholms stad, 2002.

Staden har inte längre en central upphandlingsenhet med uppgiften att teckna ramavtal för hela staden. Stadens upphandlingsstruktur följer beslutsstrukturen i övrigt, dvs det finns två nivåer; fullmäktige och nämnder. Har inte fullmäktige beslutat om central upphandling (vilket i sådana fall binder hela staden) är frågan delegerad till respektive nämnd. Samordning mellan nämnderna åstadkommer man då på frivillig väg genom gemensamma upphandlingar. I den utsträckning nämnderna behöver stöd i sitt upphandlingsarbete finns särskilt konsultstöd upphandlat.

Om samordning inte sker finns även nackdelen att många likartade upphandlingar läggs ut samtidigt. Å andra sidan kan leverantören då välja att lämna anbud där de upplever att de får det mest affärsmässiga bemötandet. De som får in få anbud måste fundera över sin egen roll i detta. Eftersom en leverantör inte kan hantera hur stort antal upphandlingar som helst på en gång arbetar upphandlingsenheten med att få fram en samlad information om den långsiktiga planeringen för samtliga nämnder. Denna information ska sedan publiceras på hemsidan. I framtiden ska även beställarnätverk byggas upp på webben.

Uppdrag: Utforma förfrågningsunderlagen på ett sätt som möjliggör för småföretagen att inkomma med anbud.

Arbetet med att förenkla upphandlingsförfarandet pågår kontinuerligt i staden. Den viktigaste åtgärden är att göra förfrågningsunderlagen ännu mer tydliga och transparenta. Det har förekommit viss kritik från stadens revisionskontor att det är svårt att förutse hur avgörande olika faktorer är för valet av leverantör. Det är också viktigt att det bland upphandlarna finns en insikt om och förståelse för att mängden krav påverkar det pris leverantören lämnar på varan/tjänsten.

Rättsområdet offentlig upphandling är under ständig utveckling och det ställs allt högre krav på genomförandet av en upphandling. Det är därför viktigt att staden har en löpande kompetensutveckling av stadens beställarfunktioner. Stadsledningskontorets enhet upphandling och konkurrens tillhandahåller grundutbildning och vidareutbildningar för stadens beställarfunktioner.

"Generellt behöver små och medelstora företag många gånger mer kunskap, utbildning och information om den offentliga upphandlingen. Givetvis försöker vi hjälpa dem på traven om vi har möjlighet och det är legalt möjligt. Därefter får andra aktörer ta över. Det vi sett som särskilt viktigt är att för olika leverantörsmarknader beskriva hur Stockholms stad ser ut som beställare, stadens syn på upphandling och var man kan få tag i mer information".

Källa: Roger Eklund, stadsledningskontoret, Stockholms stad, 2002.

Staden har ett väl utvecklat samarbete med branschorganisationer m fl. Det handlar inte om att diskutera enskilda upphandlingar utan syftar till ömsesidig utveckling. Konstruktiv feed-back är viktigt för utvecklingen av upphandlingsprocessen Även på nämndnivå finns samverkan med berörda branscher. Därutöver stöder staden olika projekt för att skapa mötesplatser för offentliga aktörer och leverantörer.

Uppdrag: Inta en konkurrensneutral hållning till alla utförare.

Stadens policy och lagens krav är att bemöta alla leverantörer affärsmässigt, med tydliga regler och villkor som gäller lika för alla. Staden kan t ex inte ge information till en aktör under ett upphandlingsförfarande som inte ges till alla eftersom det skulle kunna gynna en leverantör framför en annan.

Enheten upphandling och konkurrens bedömning är att leverantörerna i de flesta fall anser att staden har hög beställarkompetens. Vad leverantörerna kan tycka är komplicerat med staden som beställare är att beställarfunktionerna är fördelade på många olika personer. I princip är varje nämnd/förvaltning en självständig upphandlande enhet vilket gör att kontaktvägarna in i staden är många. Det här är i stor utsträckning en informationsfråga och enheten för kvalitet och upphandling arbetar med att få ut tydlig information på stadens hemsida om vad som upphandlas och av vilka enheter.

Uppdrag: Underlätta och uppmuntra anställda att knoppa av kommunala verksamheter.

250 personer knoppade av verksamheter år 2000. 2001 hade 175 personer knoppat av fram t o m september månad.

Källa: Stadsledningskontoret, 2001.

Som stöd för bland andra stadens anställda som vill avknoppa verksamhet finns lotsfunktionen. Lotsen kan vara bollplank för presumtiva avknoppare. Funktionen anordnar bl a starta-eget utbildningar och förmedlar enskilt konsultstöd. Varje nämnd har skyldighet att ge stöd till anställda som vill knoppa av och stimulera en sådan utveckling. Utbildning är tillåtet att ge, men det är däremot inte tillåtet att ge ekonomisk hjälp.

Uppdrag: Ta initiativ till inrättande av en funktion för att bevaka konkurrensneutraliteten i offentliga upphandlingar i Stockholm.

Diskussioner fördes med landstinget 1999 om inrättandet av en dylik funktion. Vid denna tidpunkt var varken Landstinget eller SAF (idag Svenskt Näringsliv) intresserade. Parterna ansåg att det räckte med den befintliga konkurrenskommissionen, där både Landstinget och SAF fanns representerade. Frågan var uppe för behandling när MFO (materialförsörjnings-organisationen) bolagiserades. Frågan avfördes då eftersom staden inte har intresse av att instifta en dylik funktion utan någon/några ytterligare aktörers medverkan.

Därutöver gäller bl a följande för stadens upphandling:

Sedan 1998 har Stockholms stad aktivt använt entreprenadupphandlingar som medel för att sänka stadens kostnader, öka effektiviteten inom verksamheterna och utveckla kvaliteten. Jämfört med andra kommuner både i Sverige och övriga skandinaviska länder har Stockholms stad en omfattande erfarenhet vad beträffar konkurrensutsättning av driftsverksamheter genom upphandling.

Den utvärdering som ett konsultföretag har genomfört åt staden visar att konkurrensutsättning genom upphandling har övervunnit vissa "barnsjukdomar" som fanns i början av 1990-talet.⁷ Under 1990-talet har Stockholms stad successivt förbättrat förberedelsen, genomförandet och uppföljningen av entreprenadupphandlingar. Förfrågningsunderlag, avtal och upphandlings-process har förbättrats. Under 1990-talet har upphandlingarna inom Stockholms stad utvecklats från första till andra och tredje generationen med allt större fokus på kvalitet. Utvärderingsresultaten visar att det inte finns någon motsättning mellan att uppnå ekonomisk besparing och att uppnå bättre kvalitet. Vid enstaka upphandlingar har minskningen av kostnader resulterat i sämre kvalitet under en tidsbegränsad period som följt av bl a stor omsättning och oro bland personalen, men för merparten av upphandlingarna verkar emellertid kvaliteten vara oförändrad eller bättre än före upphandlingen. Den tydliga koppling mellan näringslivsfrågorna och stadens roll som beställare. Stadens policy för upphandling, konkurrens och valfrihet är också kopplad till det näringspolitiska programmet. Det pågår ett arbete med att göra denna koppling tydligare. Ett exempel på detta är att upphandlingsfrågorna även återfinns under "näringsliv" på stadens hemsida.

"Enheten upphandling och konkurrens har tagit initiativ till att öka tillgängligheten till stadens upphandlingar. Majoriteten av stadens upphandlingar som annonseras på olika annonsplatser återspeglas även på stadens hemsida. Genom detta kan alla på ett enkelt sätt se vilka upphandlingar som är på gång i staden".

Källa: Roger Eklund, stadsledningskontoret, Stockholms stad, 2002.

---

⁷ Utvärdering av konsultbolaget PLS RAMBOLL Management, 1997-2000.

6.4. Marknadsföring

Företags lokaliseringsbeslut bestäms i hög utsträckning av företagens subjektiva uppfattningar om olika etableringsalternativs fördelar och nackdelar. För att klara konkurrensen med andra städer i Europa måste stadens kvalitéer som etablerings- och besöksort göras kända. Stadens satsning på internationell marknadsföring utgör en viktig näringspolitisk insats.

En förutsättning för all långsiktig marknadsföring är att staden är trovärdig och kan leva upp till omvärldens förväntningar. Det är angeläget att staden fokuserar sina marknadsföringsinsatser och sina åtgärder på ett antal områden, så att förväntningar och leverans överensstämmer. Marknadsföringen av Stockholm som etableringsort för företag ska därmed utgå från resultatet som förväntas av att staden utfört sina näringspolitiska uppgifter. Detta innebär att marknadsföringen ska visa upp bilden av Stockholm som:

- ? **IT-metropol.**
- ? **Kunskaps- och vetenskapsstad.**
- ? **En stad med god tillgänglighet och framkomlighet.**
- ? **En stad med god miljö och rent vatten.**
- ? **En stad med en serviceinriktad kommunal organisation.**
- ? **En stad med ett fritt och rättvist konkurrens klimat.**

Uppdrag: Utarbeta en marknadsplan för den internationella marknadsföringen i samverkan med bl a näringsliv och högskolesektor.

Näringspolitiska programmet framhåller att stadens kvaliteter som etablerings- och besöksort måste göras kända. Dessutom konstateras att stadens insatser på internationell marknadsföring utgör ett viktigt näringspolitiskt medel.

En stor utmaning för staden är att konkurrentplatserna i omvärlden, såväl nationellt som internationellt, lägger ner alltmer resurser på platsmarknadsföring. Att sålunda synas på olika arenor är ett ytterst konkurrentutsatt arbete. Mycket återstår att göra för att öka synligheten.

För att sätta in Stockholms synlighet i ett omvärldsperspektiv kan en referens göras till följande fråga som ställdes till 500 företagsledare i europeiska företag: "För var och en av följande städer (30 olika städer nämndes) önskar vi veta i vilken utsträckning ni känner till dem som investeringsplatser. Ni har att välja mellan följande: välkänd, ganska välkänd eller inte alls välkänd". 36 procent av företagsledarna nämnde att Stockholm var välkänt eller ganska välkänt. En uppenbar slutsats är att stadens storlek ställer krav på mycket omfattande insatser för att göra sig allmänt välkänd.

Källa: European Cities Monitor 2001, Healey & Baker.

Ett naturligt sätt att närma sig marknaderna är att definiera sina målgrupper på ett tydligt sätt. I fallet Stockholm har under åren 2000 och 2001 stor möda lagts ned på att avgränsa platsmarknadsföringen till de målgrupper som är mest intressanta. Istället för massmarknadsföring har en successiv förskjutning skett i riktning mot s k selektiv och skräddarsydd marknadsföring. Detta har fått en rad konsekvenser både budskapsmässigt som organisatoriskt.

För det första har budskapen relaterats till vissa klusterområden. Dessa ledande kluster är:

- TIME-sektorn som kommunikationsmässigt har inordnats i varumärket *Mobile Valley*.
- LifeScience-sektorn som har kommunicerats som *Region of Biotechnology* med en förankring i axeln Stockholm-Uppsala.
- Miljö-sektorn som budskapsmässigt har fogats samman i varumärket *EnvironTech*.
- Bank och Finanssektorn som kommuniceras som *Finansplats Stockholm*.
- Innovationsdimensionen har kommunicerats som *Region of Excellence*.

Vart och ett av dessa budskap/varumärken har sina egna nätverk och sina egna presentations- material. Successivt har därmed materialen skräddarsyttts. Avsikten är att gå betydligt längre i den skräddarsydda marknadsföringen och att bygga kunddatabaser för att därigenom säkerställa mer långsiktiga relationer i nätverksbyggandet. Idag kommuniceras dessa varumärken även av B.A.S., Mälardalsrådet och SEU-kommittén i sina internationella kontakter. Den mer systematiska ansatsen har redan fått många positiva resultat

"We are clearly in the heart of the Mobile Valley. I know no better place to locate this company."

Källa: Steve Ballmer, president and CEO, Microsoft.

Istället för extern annonsering i olika media har under de senaste två åren tid och kraft lagts ned på att erbjuda journalister och besökare en engagerad och högkvalitativ service. Arbetet rymmer allt från väl planlagda studiebesök till att förse besökarna med relevanta bakgrundsfakta i skriftlig form och på rätt språk. Särskilt omfattande var denna verksamhet under EU-ordförandeskaps-halvåret 2001. Resultaten av denna form av mer värdeförädlad besöksservice har inte låtit vänta på sig. En lång rad uppskattande artiklar, analyser och TV-inslag har publicerats. Förtroendet för denna form av journalistiskt och redaktionellt information väger normalt sett tyngre än rena annonseringar. Det bör också noteras att mediagenomslagen snarast varit mest markerade på den internationella marknaden.

Det är givet att den ovan beskrivna externinformation är väsentlig. Parallellt har emellertid resurser också lagts ned på interninformation. Med interninformation

avses i detta sammanhang sådan information som sträcker sig till stockholmarna själva. Det är viktigt att stockholmarna har kännedom om de näringslivsförutsättningar som gäller och vilka större investeringar som pågår eller planeras. Utan denna bas av lokal kunskap är det naturligtvis svårt att fungera som t ex ”ambassadör” för de ansträngningar som görs. I detta syfte har bl a ett antal DN-bilagor och DI-bilagor tagits fram i samarbete med stockholmsföretag. Fokus har hela tiden legat på att lyfta fram de profilområden eller kluster som Stockholms näringsliv grundas på. En rad uppskattande reaktioner har kommit från många håll på denna interninformation.

I begränsad omfattning har kunddatabasen *Abalon* kommit till utnyttjande under perioden. Beslut har också tagits om att satsa vidare på *Abalon* och därigenom vidga förutsättningarna för mer selektiv marknadskontakt.

Bilden av Stockholm kanaliseras också via den nya Stockholmsportalen på stockholm.se. Ett samarbete håller här på att växa fram med flera förvaltningar i syfte att få fram en mer samlad näringslivsinformation. På lokalförmedlingssidan har utbudet av lokaler fått ett rejäl standardlyft i och med upphandlingen av sådana tjänster hos ett externt företag.

Successivt har näringslivsinformationen mot den internationella marknaden utvecklats. Grundläggande information om Stockholms kluster och näringslivsspetsar finns nu på engelska, tyska, franska, ryska, spanska och portugisiska.

Som en del av marknadsföringen har också ingått att göra Stockholm synligt på olika mässor och event. På den internationella marknaden har ett nära samarbete etablerats med Business Arena Stockholm (B.A.S.). Ett av de större arrangemangen är den årliga *MIPIM-mässan* i Cannes under vilken investerare av skilda slag möter olika regioner. Ambitionerna här – liksom vid andra framträdanden – är att knyta näringslivet till aktiviteterna i så stor omfattning som möjligt. Gensvaret på denna punkt har varit gott.

Under en rad arrangemang lokalt i Stockholm har också framträdanden gjorts. Det har här handlat om t ex *Underleverantörmässan i Sollentuna*, *Etableringsmässan i Sollentuna (SIPEX)*. På Stockholmsmässan har bl a följande framträdande gjorts: *Tekniska Mässan*, *Business Arena Real Estate*, *Nordbygg*, *Swedental*, *BioTech Forum* och *EU:s toppmöte* våren 2001. Många samarrangemang har även ägt rum i anslutning till mindre träffar i företags-grupper/företagsområden. Det är av strategisk betydelse att sådant löpande samarbete verkligen äger rum. Det är i företagsgrupper/företagsområden som många konkreta aspekter på företagsklimatet utspelar sig i ett lokalt drama långt bort från de stora rubrikerna.

En internationell marknadsplan för Stockholm har utarbetats under år 2001. En sådan har tidigare saknats. Arbetet har ägt rum i samarbete mellan Stockholm Information Service (SIS), B.A.S. och Stockholms näringslivskontor. En rad kontakter har etablerats med företrädare för olika näringar under arbetet. Avsikten är att marknadsplanen ska fastställas av Stockholms stads kommunfullmäktige under 2002.

7. Stadens näringspolitiska organisation

Ansvar för att stadens näringspolitiska uppgifter fullgörs åligger en rad aktörer inom staden. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser möter någon gång näringslivet antingen som servicegivare, avtalspart eller myndighetsutövare. Det innebär att samtliga nämnder och styrelser har ett ansvar för att stadens näringspolitiska uppgift; att tillhandahålla en service-inriktad kommunal organisation, blir utförd.

Samma generella ansvar gäller för stadens upphandling i konkurrens. Ansvar för att tillhandahålla olika infrastrukturslag åligger flera nämnder och bolag, t ex stadsbyggnads-kontoret, gatu- och fastighetskontoret och Stockholms Hamn AB. Ett stort antal nämnder och styrelser är också involverade i utvecklingen av TIME-staden Stockholm. På utbildnings-området är bl a utbildningsförvaltningen arbete av största vikt. Marknadsföringen engagerar bl a näringslivsnämnden och SIS.

Detta innebär att näringspolitik inte endast är en fråga för näringslivsnämnden. Näringslivs-perspektivet måste genomsyra stadens alla verksamheter. Det kommuninterna rådet utgör här en viktig plattform för dialog mellan förvaltningarna. Det allra viktigaste är emellertid att ett närmare samarbete kring olika näringslivsrelaterade projekt kommer till stånd mellan gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen, utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningens tillståndsenhet och näringslivskontoret. Stadsdelsnämnderna har också en naturlig roll att spela.

Slut